

OSLOMET

OSLOMET

Julianne Brekkli

**Gjengivelse av generell og spesifikk informasjon
av førskolebarn i politiavhør**

**Masteroppgave i Sosialfaglig Barnevern
OsloMet – storbyuniversitetet
Fakultet for samfunnsvitenskap**

Veileder: Gunn Astrid Baugerud, OsloMet

OSLOMET

OsloMet – storbyuniversitetet, Fakultet for samfunnsvitenskap
Oslo Våren 2021

Forord

Å skrive en masteroppgave har vært spennende, lærerikt, morsomt, håpløst og hele følelsesspekteret på én gang. Mest av alt har jeg trivdes veldig i denne perioden. Jeg har lært masse og har hatt et bra team i ryggen – både forskningsprosjektet, venner og familie. Det har til tider vært tøft når byen har vært stengt ned (COVID-19) og eneste mulighet for fremgang har funnet sted på et lite soverom i et ellers kaotisk kollektiv. Men i mål har jeg kommet – og jeg ønsker å takke de som har hjulpet meg på veien til fullført master i barnevern.

Først og fremst vil jeg å takke Gunn Astrid Baugerud og Miriam Sinkerud Johnson for muligheten til å bli en del av forskningsprosjektet «*Barneavhørs prosjektet*». Jeg setter enormt pris på muligheten dere har gitt meg. En spesiell takk til min veileder Gunn Astrid som har veiledet meg med oppgaven i ‘tide og utide’, kommet med støtte, motivasjon og ikke minst sitter hun på en enorm kunnskap på feltet som jeg har fått tatt del i. Jeg ønsker videre å takke Miriam og Rolf Magnus Grung for alltid å ha vært fleksible og imøtekommende til mine mange spørsmål om koding, plotting og oppgaven generelt. Jeg vil takke prosjektet for alltid å ha vært tilgjengelig for zoom-møter på kort varsel. Takk for motivasjon dere har gitt meg og takk for at dere har trodd på meg. Dere gjorde masteroppgaven min mulig og fullføre.

Tusen takk til pappa, Ane, Emilie og Ida for at dere tok dere tid til å lese korrektur på oppgaven min. Det har vært til stor hjelp. Oppgavens sluttresultat hadde ikke blitt det samme uten dere. En ekstra takk til pappa som har hørt på frustrasjonen min og hjulpet meg videre når jeg har stått fast i ulike tabeller og regnestykker i Excel. Jeg vil også takke min venninne Bettan for gode klemmer og for middager når jeg selv ikke har hatt tid eller overskudd.

Sist, men ikke minst – takk til mine flotte medstudenter for gode pauser under masterskrivingen og for muligheten til å koble av med trivelige samtaler i lunsjen. Takk for oppmuntringer og humor på lesesalen. Denne tiden hadde ikke vært den samme uten dere.

Oslo, 14.mai 2021

Julianne Brekkli

Abstract

The purpose of this study is to examine investigative interviews of preschool children (3-6 years), who is suspected to have been subjected to violence and/or sexual abuse. The study focuses on (1) the proportion of question types asked by interviewer, (2) children's responses, (3) whether the information reported was general or specific. General information is information that cannot be linked to time or place. Specific information is information that can be linked to a specific place and /or time. Furthermore, the current study also investigated whether age and gender have an influence on the type of information provided by the children.

This is a quantitative study and part of a larger national study called "Barneavhør prosjektet". I investigated a sample of investigative interviews ($N = 21$) where all the interviews were conducted by specially trained police in the Norwegian Barnahus between 2015 to 2017. The Sequential Interview (SI) method was used. The interviews were coded in accordance with internationally recognized coding methods and analyzed in the computer program SPSS, version 27.

Analyzes of the interviews revealed few open-ended questions and most direct and suggestive questions asked by the interviewer. Direct questions elicited the highest response rate from the children (44.5%), followed by closed (14.4%) leading (3.3%) and open (3%) questions. Facilitators accounted for 34.6% of the responses. Most responses were generated with general information (31.7%) rather than specific information (4.7%). The children responded with most general information to direct (12.5%) questions. Facilitators accounted for 12.6% of the general responses. The children responded with most specific information to direct (1.5%) questions. Facilitators accounted for 2.3% of the specific responses. Girls generated more information than boys, both general and specific. The oldest children reported more specific information as compared to the youngest ones.

Keywords: Sequential interview model, preschool children, memory, general information and specific information.

Sammendrag

Denne masteroppgaven har som formål å undersøke sekvensielle avhør av førskolebarn (3-6 år) hvor det foreligger mistanke om at de har vært utsatt for vold og/eller seksuelle overgrep. Studien undersøker (1) ulike spørsmålstyper stilt av avhører, (2) barna sine svarresponser, (3) type informasjon barna rapporterer og hvorvidt informasjonen er av generell eller spesifikk art. Generell informasjon er informasjon som ikke kan knyttes til tid eller sted, i motsetning til spesifikk informasjon som kan knyttes til et spesifikt sted og/eller tid. Avslutningsvis blir det kartlagt hvorvidt alder og kjønn har en påvirkning på hvilken type informasjon barna rapporterer.

Denne studien er en kvantitativ studie og en del av en større nasjonal studie kalt «Barneavhørsprosjektet». Masteroppgaven ser på et utvalg avhør ($N = 21$) der alle avhørene er utført på barnehuset av spesialutdannet politi i perioden 2015 til 2017 med bruk av den Sekvensielle avhørsmetoden (SA). Avhørene ble kodet i tråd med internasjonale anerkjente kodingsmetoder og er analysert i dataprogrammet SPSS, versjon 27.

Resultatene av analysene viste at det ble stilt færrest åpne spørsmål og flest direkte og lukkede spørsmål fra avhører. Barna responderte i størst grad på direkte (44.5%) og lukkede (14.4%) spørsmål, etterfulgt av ledende (3.3%) og åpne (3%) spørsmål. Fasilitatorer utgjorde 34.6% av responsene. Det ble generert langt flere responser med generelle informasjon (31.7%) sammenlignet med spesifikk informasjon (4.7%). Barna responderte med mest generell informasjon til direkte (12.5%) spørsmål. Barnas generelle responser på fasilitatorer utgjorde 12.6%. Barna responderte med mest spesifikk informasjon på direkte (1.5%) spørsmål. Barnas spesifikke responser på fasilitatorer utgjorde 2.3%. Jenter genererte mer informasjon sammenlignet med gutter, både generell og spesifikk. De eldste barna rapporterte en høyere andel spesifikk informasjon enn de yngste.

Nøkkelord:

sekvensielle avhør, førskolebarn, hukommelse, generell og spesifikk informasjon

Innholdsfortegnelse

<i>Forord</i>	<i>II</i>
<i>Abstract</i>	<i>III</i>
<i>Sammendrag</i>	<i>IV</i>
1. Innledning	1
1.1 <i>Relevans for barnevernsfeltet</i>	4
1.2 <i>Tidligere forskning på avhør av barn i førskolealder</i>	5
1.3 <i>Problemstillinger og hypoteser</i>	7
2. Kunnskapsstatus og teori	9
2.1 <i>Hukommelsens ulike systemer</i>	9
2.2 <i>Generell og spesifikk informasjon</i>	13
2.3 <i>Svikt i hukommelsen</i>	14
2.4 <i>Suggestibilitet hos barn</i>	16
2.5 <i>Avhørsmodeller brukt i Norge</i>	17
2.5.1 <i>Den dialogiske avhørsmodellen</i>	20
2.5.2 <i>Sekvensielle avhør av førskolebarn</i>	21
2.5.3 <i>Politiets praksis i avhør med førskolebarn</i>	22
3. Metode	27
3.1 <i>Utvalg</i>	27
3.2 <i>Avhørere</i>	27
3.3 <i>Kodingsprosedyrer</i>	28
3.3.1 <i>Intervjuspørsmål</i>	28
3.3.2 <i>Responser fra barn</i>	30
3.3.3 <i>Generell og spesifikk informasjon fra barna</i>	32
3.4 <i>Etiske overveielser</i>	33
4. Resultater	34
4.1 <i>Fordelingen av vold og seksuelle overgrep</i>	34
4.2 <i>Fordelingen av spørsmålstyper</i>	34

4.3 Generell vs. Spesifikk informasjon.....	38
5. Diskusjon	42
5.1 Spørsmålstyper stilt av avhører	43
5.1.1 Åpne og fokuserte spørsmål.....	43
5.1.2 Direkte spørsmål	45
5.1.3 Lukkede spørsmål	45
5.1.4 Suggestive spørsmål.....	46
5.1.5 Fasilitatorer	47
5.2 Spørsmålstyper som genererte generell eller spesifikk informasjon	48
5.2.1 Sårbarhet knyttet til hukommelsen hos førskolebarn.....	53
5.2.2 Forskjell i kjønn og generell vs. spesifikk informasjon	56
5.3 Følger dagens praksis forskningsbaserte retningslinjer?.....	58
6. Begrensninger	62
7. Oppsummering og konklusjon	63
8. Fremtidig forskning.....	64
Referanser.....	65

1. Innledning

Vold og seksuelle overgrep mot barn og unge er et stort samfunns- og folkehelseproblem som angår oss alle. Det er dessuten alvorlige brudd på menneskerettighetene, som først og fremst får følger for den som rammes (Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2021).

Overgrep mot barn innebærer økt risiko for en rekke negative endringer og skjevutviklinger hos barnet både emosjonelt, sosialt, nevrobiologisk så vel som psykologisk utvikling. Det gir også økt sårbarhet for utvikling av ulike stressrelaterte lidelser. Dette kan påvirke helse og livskvalitet gjennom hele livet (Anda et al., 2006). Overgrep vil for mange barn oppleves som et traume, og slike erfaringer i tidlig alder kan også føre til forsinkelser både språklig og kognitivt (Eisen et al., 2007).

Avdekking og forebygging av vold og overgrep mot barn er høyt på dagsorden til både barnevern og politi. Det er i tillegg et stadig økende fokus på de yngste barna i barnevernet. Forskning viser at de i størst grad er utsatt for omsorgssvikt, og at barn og unge fortsatt er for dårlig beskyttet mot vold og overgrep (Augusti & Hafstad, 2019; Clausen & Valset, 2012). Barnekonvensjonen artikkel 19 regulerer barns rett til vern mot vold og seksuelle overgrep, noe som er inkorporert i Menneskerettighetsloven, og er følgelig gjeldende som norsk lov (Mrl, 1989, art 19). Konvensjonen ble ratifisert januar 1991. Det betyr at regjeringen og Stortinget er forpliktet til å følge opp konvensjonen hvert femte år, noe som innebærer å rapportere om barns situasjon i Norge til FNs barnekomite. Rapporten utarbeides av barneekspertene som i dialog med norske myndigheter fremmer eventuelle forbedringer (FN-sambandet, 2020). Staten er pålagt å treffe egnede lovgivningsmessige, administrative og opplæringsmessige tiltak for å beskytte barn mot alle former for fysisk og psykisk vold, skade eller misbruk, vanskjøtsel eller forsømmelig behandling og mishandling (Mrl, 1989, art 19). Barn skal gis anledning til å bli hørt i enhver rettslig og administrativ saksbehandling som angår barnet (Mrl, 1989, art 12).

I saker der det foreligger mistanke om vold eller seksuelle overgrep mot barn eksisterer det sjeldent andre vitner eller fysiske bevis. I slike tilfeller er barnets forklaring i avhør og vurderingen av forklaringens troverdighet viktig å legge til grunn for å vurdere art og alvorlighetsgrad av eventuelle straffbare handlinger. Barnets forklaringer er ofte det mest

sentrale og gjerne eneste bevis i politiets etterforskning av slike saker (Hershkowitz, Orbach, et al., 2012; Lamb et al., 1998). Det stilles derfor høye krav til at avhøret gjennomføres på en forsvarlig og kvalitetsmessig tilfredsstillende måte for å sikre ivaretagelse av barnets utsagn, samt at forklaringen holder en høy juridisk standard (Brown et al., 2013; Hershkowitz et al., 2007; Langballe & Davik, 2017; Newlin et al., 2015). I denne sammenheng har 30 år med forskning på barns hukommelsesutvikling, ferdigheter hos barn knyttet til alder og utvikling, samt ulike teknikker om hvordan man kan optimalisere barns hukommelsesrapporter vært helt sentralt (Hershkowitz, Orbach, et al., 2012; Orbach & Lamb, 2007; Rooy et al., 2011; Saywitz et al., 2017). Forskning har vist at barn er pålitelige vitner i de aller fleste tilfeller (Brown et al., 2013; Eisen et al., 2002; Goodman & Reed, 1986; Howe, 2008). Det er forsket mye på både episodiske minner og selvbiografiske minner hos barn. Slike studier gir kunnskap om hva barn har som forutsetning for å huske og hva de kan fortelle om ulike hendelser de har opplevd (Connolly & Gordon, 2014; Goodman et al., 2013; Gülgöz & Gelman, 2015).

Episodiske minner beskriver en bestemt hendelse vi kan skille fra andre lignende hendelser (Skinlo, 2008). Episodiske minner er en del av den selvbiografiske hukommelsen som omhandler hendelser vi har opplevd og der personlige erfaringer lagres i minnet, og senere kan gjenfortelles (Bauer, 2015). Sammenlignet med eldre barn og voksne, er de yngste barnas redegjørelser ofte mangelfulle på detaljer når de gjenforteller bestemte hendelser (Gülgöz & Gelman, 2015; Hershkowitz, Orbach, et al., 2012; Schneider et al., 2011). De yngste barna benytter i større grad generell informasjon fremfor spesifikk informasjon i sine beskrivelser av bestemte hendelser (Gülgöz & Gelman, 2015; Schneider et al., 2011). Generell informasjon defineres som informasjon barnet oppgir og som ikke kan knyttes til tid eller sted, eksempelvis «*da jeg var mindre*». Spesifikk informasjon kan derimot knyttes til et spesifikt sted og/eller tid. Barnet kan fortelle konkret om ulike hendelser fra minnet, eksempelvis «*på mandag ble jeg med bestevennen min hjem fra skolen*». Selvbiografiske minner avhenger av flere faktorer som for eksempel språkevne, sosioemosjonelle komponenter og kognitiv utvikling (Bauer & Fivush, 2010). Oppmerksomhetsevnen til barnet og arbeiderhukommelsen (forklart under 2.1) er ikke ferdig utviklet og derfor begrenset hos barn som ikke har utviklede språkferdigheter. Informasjon barnet tilegner seg kan forsvinne før den får mulighet til å lagre seg i langtidshukommelsen. Hukommelsen til barn blir bedre

og mer nøyaktig når barnet blir eldre og når språket er ferdig utviklet (Karlsen, 2005; Miller, 1994; Moe et al., 2012, s. 196).

Under mange omstendigheter har de yngste barna en tendens til å tro på det de voksne forteller dem. Dette gjør at de er sårbare ovenfor å inkorporere informasjon introdusert fra voksne (Davik & Langballe, 2013; Gülgöz & Gelman, 2015). Dermed har avhører det fulle ansvar ved avhør som er å regne som mislykkede. Barns fortellinger i avhør kan komme på avveie dersom spørsmålsformulering, etterforskning eller avhør er sterkt suggestivt preget av klare forventninger fra avhører om hva barnet skal svare (Gülgöz & Gelman, 2015).

Spørsmålsformuleringer og ordbruk i avhør med barn må justeres til det enkelte barns intellektuelle modningsnivå, hvor alder er den viktigste faktoren for barns kognitive kapasitet (Langballe & Davik, 2017). Forskning viser at barn helt ned i tre til fire års alderen kan formidle selvbiografiske erfaringer over et langt tidsrom dersom de utspørres i henhold til det forskningen benevner som 'beste praksis'. Det vil si at det i hovedsak stilles åpne spørsmål, åpne fokuserte spørsmål, og i tillegg unngå bruken av lukkede og ledende spørsmål (Hershkowitz et al., 2021; La Rooy et al., 2015; Langballe & Davik, 2017; Myklebust, 2017).

Det er viktig å undersøke responser barna gir på ulike spørsmålstyper fordi det vil kunne ha betydning for å bedre forstå kommunikasjonsevnen til førskolebarn. Riktige spørsmålsformuleringer fra avhører kan imøtekomme de yngste barns evner til å klare å snakke fritt fra hukommelsen. Dette vil bidra til at de kan gjenfortelle opplevelser de har hatt på en korrekt måte (Henderson et al., 2020; Hershkowitz, Orbach, et al., 2012). De yngste barna har vanskeligheter med oppmerksomheten og å holde fokus under avhør, og det kan være vanskelig for de yngste barna å søke etter spesifikk informasjon i hukommelsen (Newlin et al., 2015).

Barn vegrer seg ofte for å fortelle om overgrep, og bekymringer knyttet til å avdekke overgrep kan påvirke barns forklaringer. Barnet har ofte bekymringer knyttet til konsekvenser for seg selv og til hvordan andre vil reagere på det barnet forteller (Blasbalg et al., 2020; Hershkowitz, Orbach, et al., 2012). Det at barn vegrer seg mot å fortelle om overgrep kan knyttes til sosioemosjonelle faktorer som skam, frykt for hva som skjer videre, stigma og følelsen av å miste kontroll (Blasbalg et al., 2020). Jo eldre barna er, jo mer vanlig er det at

barna i større grad har et hemmelighold med sin overgriper. Barn kan føle seg tvunget til eller ha et ønske om å beskytte andre, og kommer derfor sjeldent med en avsløring under avhør (Blasbalg et al., 2020; Hershkowitz et al., 2007). Mange barn forteller ikke om overgrep under avhør, selv ikke når det foreligger sterke bevis på at overgrep kan ha funnet sted. Det er vanligere at barn forteller mer under avhør når overgriper ikke er i slekt, sammenlignet med når overgriper er et familiemedlem (Hershkowitz et al., 2021; Lamb et al., 2018, s. 167–181).

1.1 Relevans for barnevernsfeltet

Vi har i dag mye kunnskap og forskning som har bidratt til verdifull informasjon om barns kommunikasjons- og hukommelseskapasitet, og hvordan denne kunnskapen kan brukes av etterforskere for å maksimere verdien av avhør med førskolebarn utsatt for vold og overgrep (Lamb et al., 2018, s. 237; Langballe & Davik, 2017). Denne masteroppgaven antas å ha samfunnsnytte ved at den kan bidra til å øke kunnskapen om hvordan førskolebarn responderer på ulike spørsmålstyper (åpne, direkte, lukkede og ledende), og hvilke avhørstrategier som ser ut til å gi mest konkrete beskrivelser (generell vs. spesifikk informasjon) fra barna om vold- eller overgrepshendelser. Dette er dessuten den første studien som ser på dette i norsk avhørspraksis.

Det er essensielt at ansatte i barnevernet har kjennskap til den forskningsbaserte kunnskapen om hva førskolebarn kan forventes å huske av vold og seksuelle overgrep, og hvordan de bør gå frem for å snakke med barn i slike sårbare situasjoner. Det er fortsatt et stort problem i dag at mange barn ikke foreller om vold og overgrep (Baugerud & Augusti, 2016). Dette illustrerer viktigheten av at barnevernsansatte bruker internasjonale forskningsbaserte samtalemetoder for å snakke med barn. God kunnskap hos ansatte i barnevernet om hvordan de bør gjennomføre slike avdekkende samtaler med barn vil kunne hjelpe flere til å huske så fritt og korrekt som mulig fra egen hukommelse. Dette er spesielt viktig i saker som angår påtalemyndigheten (Baugerud & Augusti, 2016). Spesifikk informasjon fra barn er av stor betydning i avhør der det undersøkes om barnet er utsatt for vold og/eller seksuelle overgrep. Den spesifikke hukommelsen er viktig for å få detaljer om et bestemt tilfelle av et lovbrudd (Connolly & Gordon, 2014).

En undersøkelse av reelle avhør av førskolebarn kan bidra med empirisk kunnskap om hvilke spørsmålstyper som generer generell og/eller spesifikk informasjon fra førskolebarn. En slik analyse vil kartlegge hvordan yngre barn responderer og hvordan kvaliteten og kvantiteten på informasjon som fremkommer i avhørene er. I tillegg vil det også gi informasjon om politiet bruker de anbefalte spørsmålstypene i avhør av barn i Norge, og om de således samsvarer med retningslinjene slik det forekommer i beskrivelser av den sekvensielle avhørsmodellen (SA) (Langballe & Davik, 2017). SA-modellen ble utviklet etter to nasjonale evalueringer av Norsk intervju praksis der det viste seg et behov for mer barnevennlige intervjustrategier for førskolebarn, og den skal i dag benyttes i samtaler med alle førskolebarn utsatt for vold og/eller seksuelle overgrep (Langballe & Davik, 2017; Politihøgskolen, 2021). Modellen skal også brukes på andre særlige sårbare personer og vitner (Forskrift om tilrettelagte avhør, 2015, § 2).

1.2 Tidligere forskning på avhør av barn i førskolealder

Resultater fra store feltstudier så vel som eksperimentelle studier viser at barn responderer med mer korrekte og lengre beretninger når de stilles åpne spørsmål fra intervjuer. Det anbefales å unngå bruken av ja/nei spørsmål, samt ledende spørsmål. Spesielt er de yngste barna påvirkbare for slike avhørsstrategier. Viktigheten av åpne spørsmål støttes også av studier som viser at svarresponsen er tre til fem ganger mer informative ved bruken av åpne spørsmål (Hershkowitz et al., 2007; La Rooy et al., 2015). Ledende, suggestive og ja/nei spørsmål er risikable spørsmålstyper å benytte ovenfor førskolebarn fordi det er en større sannsynlighet for at det genererer feilinformasjon (Goodman & Reed, 1986; Langballe & Davik, 2017).

Hershkowitz med fler (2012) fant imidlertid i sin forskning at barn i tre til fire års alderen svarte mer informativt på direkte spørsmål sammenlignet med åpne spørsmål fra avhører. Barna i alderen fem år og oppover ga mer informative responser på åpne spørsmålsformuleringer (Hershkowitz, Orbach, et al., 2012). Schneider med fler (2011) analyserte et utvalg undersøkende avhør ($N = 117$) som var en del av en omfattende opplæringsstudie i henhold til NICHD protokollen (National Institute for Child Health and Human Development). Protokollen er en strukturert avhørsprotokoll og designet for å veilede avhører gjennom hver fase av avhøret (Blasbalg et al., 2020; Lamb et al., 2018, s. 88–89).

Schneider med kollegaer (2011) undersøkte forholdet mellom spørsmålstype og barns responser og fant at typen spørsmål stilt av avhører, enten generisk (f.eks., «*hva skjedde*») eller episodisk (f.eks., «*hva skjedde i går?*»), hang sammen med informasjonen barna rapporterte. Avhører justerte spørsmålsstrategien ut fra hyppigheten på overgrep mot barna. De som var utsatt for et enkelt overgrep fikk flere episodiske spørsmål sammenlignet med de som var utsatt for overgrep gjentatte ganger. Schneider med kollegaer (2011) fant at generiske spørsmål resulterte i en større andel generelle detaljer fra barna enn episodiske detaljer fra barna. Episodiske spørsmål genererte en større andel episodiske detaljer sammenlignet med generiske detaljer (Schneider et al., 2011).

Gülgöz og Gelman (2015) ønsket å undersøke korttidshukommelsen og langtidshukommelsen til barn ($N = 36$). Dette ble gjort ved å se på hvordan barna kategoriserte ulike dyr basert på hvorvidt de ble stilt generiske (f.eks., «*Fugler legger egg*») eller episodiske (f.eks., «*Disse fuglene legger egg*») spørsmål fra avhører. De fant at barn klarte å kategorisere de ulike dyrene mer korrekt når de ble stilt et generisk spørsmål sammenlignet med der de ble stilt episodiske spørsmål. De fant at barn ned i tre års alderen og frem til de er rundt syv år husker generell informasjon bedre enn spesifikk informasjon (Gülgöz & Gelman, 2015; Leslie & Gelman, 2012). Imidlertid påpeker også disse at det mangler forskning på svarresponsen barna gir opp mot generelle og spesifikke spørsmålsformuleringer (Gülgöz & Gelman, 2015).

Det har de siste tiårene vært forsket på bruken av samtalemodeller brukt i avhør med barn for å undersøke forholdet mellom spørsmålsteknikker og barns respons av gjentatte selvbiografiske hendelser (Schneider et al., 2011). Hershkowitz med kollegaer (2012) undersøkte førskolebarns ($N = 299$) svar på forskjellige spørsmålstyper i avhør om fysiske og seksuelle overgrep. De fant at barn gav mer relevant informasjon og flere detaljer med økende alder. Barna gav også flere detaljer på åpne spørsmål sammenlignet med andre typer spørsmål (Hershkowitz, Lamb, et al., 2012). De har imidlertid ikke undersøkt hvorvidt barnas responser var av en generell eller spesifikk art.

Baugerud med fler (2020) undersøkte spørsmålstyper i norske sekvensielle avhør ($N = 207$) av førskolebarn i alderen tre til syv år. Avhørene var alle utført på Barnehus av

spesialutdannede politi i perioden 2015-2017. Analysene viste at det ble stilt få åpne spørsmål fra avhører, og en høy andel direkte, ledende og suggestive spørsmål. Sistnevnte ble spesielt stilt i avhør med de yngste barna (Baugerud et al., 2020). Heller ikke i denne studien er det kartlagt for barnas responser. Det er derfor et behov for flere studier som undersøker hvorvidt effekten av ulike metoder og strategier bidrar til mer sammenhengende og bedre organiserte svarresponser fra barna.

Etter å ha foretatt et omfattende litteratursøk fremkommer det få studier, både nasjonalt og internasjonalt, som har sett på avhør av førskolebarn. Det er ingen tidligere studier som har sett på reelle avhør av førskolebarn og hvilken type informasjon (generell vs. spesifikk) som blir rapportert fra barna. Det er derfor et behov for flere studier som undersøker hvorvidt effekten av ulike metoder og strategier bidrar til mer sammenhengende og bedre organiserte svarresponser fra barna.

1.3 Problemstillinger og hypoteser

Denne oppgaven har som formål å kartlegge ulike svarresponser fra førskolebarn i et utvalg sekvensielle avhør ($N = 21$). Formålet med denne studien er derfor å (1) undersøke sammenhengen mellom ulike spørsmålstyper avhører benytter seg av, (2) barnas svarresponser og (3) i hvilken grad barna gir generell eller spesifikk informasjon i sine besvarelser. I tillegg vil det kartlegges for hvorvidt alder og kjønn har en betydning og om disse individuelle ulikhetene utgjør noen signifikant forskjell på hvilken type informasjon barna rapporterer.

Basert på tidligere forskning fremsettes det følgende to hypoteser:

(1) Det brukes få åpne spørsmål fra avhører. Andelen lukkede og suggestive spørsmål vil være høyere enn andelen åpne og åpne fokuserte spørsmål (Baugerud et al., 2020; Johnson et al., 2015). Barn vil kunne respondere bedre på åpne og åpne fokuserte spørsmål (Connolly & Gordon, 2014; Gülgöz & Gelman, 2015; Hershkowitz et al., 2021; Hershkowitz, Orbach, et al., 2012; Lamb et al., 2018; Leslie & Gelman, 2012; Schneider et al., 2011).

(2) Andelen generell informasjon vil være høyere enn andelen spesifikk informasjon hos barna. Det vil komme mest generell og spesifikk informasjon når avhører stiller et åpent spørsmål sammenlignet med andre spørsmålstyper. Mengden informasjon fra barna vil øke i takt med alderen (Alexander et al., 2005; Goodman & Reed, 1986; Schneider et al., 2011).

Basert på tidligere forskning og teori om barn som har vært utsatt for vold og/eller seksuelle overgrep formuleres følgende forskningsspørsmål:

Hvilke spørsmålstyper i avhør av førskolebarn er assosiert med generell og spesifikk informasjon i barnas responser der det foreligger mistanke om, eller der barnet er utsatt for vold og/eller seksuelle overgrep?

2. Kunnskapsstatus og teori

I dette kapitlet presenteres relevant teori og sentral forskning for oppgaven. Først redegjøres det for de ulike delene av hukommelsen og de ulike systemene hukommelsen består av.

Derneft gjøres det rede for hva som forstås med generell og spesifikk informasjon og det presenteres i tillegg tilfeller hvor hukommelsen kan svikte. Videre vil det i dette kapitlet også gjøres rede for ulike avhørsmodeller, samt norsk politi sin praksis rundt avhør av barn i førskolealder som har vært utsatt for vold og/eller seksuelle overgrep.

2.1 Hukommelsens ulike systemer

I dag har vi god kjennskap til hvordan hjernen og minnet fungerer hos barn. Denne kunnskapen gir en bedre forståelse av styrker og svakheter i barns minner og er implementert i måten barn avhøres (Myklebust, 2017). For at barn skal gjenfortelle hendelser korrekt i avhør er det viktig at avhører justerer spørsmålsformuleringene og ordbruken til det enkelte barns kognitive modningsnivå (Davik & Langballe, 2013; Newlin et al., 2015). For å kunne gjøre dette må vedkommende ha forståelse for hvordan barn husker og/eller ikke husker. Enkelte minner som omhandler hendelser vi har opplevd og erfart har lang holdbarhet og er følgelig tilgjengelige i minnet lenge etter at hendelsen fant sted. Dette kalles selvbiografiske minner og betyr at vi kan relatere minnene til oss selv i tid og sted (Baugerud et al., 2014; Moe et al., 2012, s. 197–198). Andre opplevelser kan imidlertid være glemt relativt raskt etter at de har funnet sted. Teoriene om utviklingen av episodisk og selvbiografisk hukommelse ignorerer ofte det faktum at hukommelsen kan svikte. De fokuserer i stedet på det som defineres som positive utviklingsendringer. Dette omhandler endringer som resulterer i forbedring av kvaliteten på hukommelsesrepresentasjonene som dannes (Bauer, 2015).

En sentral del av hukommelsen vår er langtidshukommelsen. Langtidshukommelsen gir oss mulighet til å vite noe om oss selv og vår individuelle historie. Dette kalles for episodisk og selvbiografisk hukommelse. Langtidshukommelsen gir oss også mulighet til å lagre fakta og kunnskap. Dette kalles for semantisk hukommelse (Bauer et al., 2003; Moe et al., 2012, s. 195). Selvbiografisk minne involverer eksplisitte minner fra bestemte tider og steder i et individs fortid og avhenger av flere faktorer, eksempelvis språkevne, sosioemosjonelle komponenter, tilknytningsorientering og kognitiv utvikling. Selvbevisstheten (dvs. «jeg» og «meg») er først tilgjengelig når barnet er rundt to år og legger til rette for det som blir et

selvbiografisk minne (Fivush, 2011; Howe, 2003). Selvbiografiske minner er individets personlige livshistorie. De består av en mental framstilling av hovedkomponentene i en persons liv og representerer individets forståelse av hvordan livshistorien er konstruert innenfor den kulturen de lever i (Fivush, 2011). Selvbiografiske minner består av tidsperioder som har en klar begynnelse og slutt, samt generelle hendelser og spesifikke hendelser. Kategoriene er ordnet i et hierarki som strekker seg fra generell personlig informasjon til spesifikk personlig informasjon (Vanderveren et al., 2017). Selvbiografisk hukommelse er viktig fordi minner fra tidligere hendelser påvirker både nåværende og fremtidig oppførsel. Spesifikke selvbiografiske minner er minner fra fortiden som har skjedd på et bestemt tidspunkt. Barn helt ned i tre års alderen er utstyrt med den grunnleggende evnen til å hente opp og gjenfortelle spesifikke minner (Nuttall et al., 2014).

Forskning viser at barn ned i tre års alderen har nådd en modningsgrad som gjør at enkelte hendelser barnet har opplevd kan huskes også frem til de blir voksne. Selvbiografiske minner er ikke lagret som bilder i hukommelsen, men som fortolkede eller kategoriserte erfaringer. Følgelig henger disse minnene sammen med et barns språklige utvikling og kommunikasjonsferdigheter. Dette fordi det påvirker barns evne til å gjenfortelle selvbiografiske minner. Forskning har vist at barn fra tre års alderen kan huske og gjenfortelle selvbiografiske minner, dersom de er språklig utviklet (Bauer & Fivush, 2010; Baugerud et al., 2014; Miller, 1994). Når barn har utviklet tilstrekkelige språklige ferdigheter er hukommelsen deres god, og den er overveiende korrekt, til tross for at den hos de yngste barna ikke er veldig detaljert (Hershkowitz, Orbach, et al., 2012). Antall opplysninger eller episoder barn kan hente fra minnet varierer i stor grad. Dette er avhengig av blant annet alder og hukommelse. Det selvbiografiske minnet utvikles gjennom hele barndommen og det er store forskjeller mellom førskolebarn på dette området (Fivush, 2011). Før tre års alderen er ordforrådet og ordforståelsen begrenset, men etter fylte tre år og frem til skolealder opplever barn en sterk språkutvikling i takt med modningsprosessen og erfaringer (Davik & Langballe, 2013).

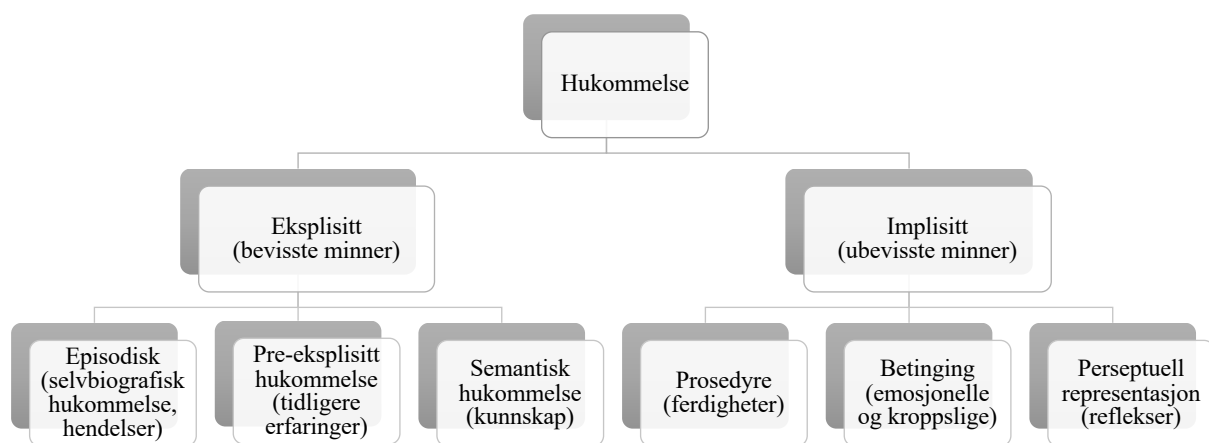
Lagring av informasjon er en sentral del av hukommelsesprosesseringen i hjernen. Dette starter med at vi merker oss ny informasjon med en av sansene våre. Deretter registrerer arbeidshukommelsen den nye informasjonen og bearbeider denne (Moe et al., 2012, s. 196–

197). Arbeiderhukommelsen er en del av korttidshukommelsen og har en begrenset lagringsplass. Denne delen av hjernen kan holde på informasjon opptil noen sekunder før den erstattes av ny informasjon. Arbeiderhukommelsen kan kommunisere med langtidshukommelsen og informasjon kan dermed vedlikeholdes og eventuelt overføres til langtidshukommelsen, hvor erfaring lagres (Karlsen, 2005; Miller, 1994). Dette forklares med at ny informasjon tas opp i korttidshukommelsen, bearbeides i arbeidshukommelsen og sammenlignes med tidligere erfaringer, før det eventuelt overføres til langtidshukommelsen. Hos et lite barn er oppmerksomhetsevnen og arbeidshukommelsen begrenset, og informasjon kan forsvinne uten å bli lagret i langtidshukommelsen. Vanligvis har barn i fire års alderen plass til fire enheter i arbeidshukommelsen av gangen, sammenlignet med voksne som har plass til omtrent syv (Miller, 1994; Moe et al., 2012, s. 196–197).

Langtidshukommelsen deles inn i to systemer: implisitt minne og eksplisitt minne. Den implisitte hukommelsen er ubevisst og består av motoriske ferdigheter og vaner, samt deler av gjenkjenningshukommelsen vår. Den eksplisitte hukommelsen er bevisst og inneholder blant annet personlige minner, også kalt selvbiografiske minner. Det eksplisitte minne gir oss også muligheten til å huske spesifikke hendelser som vi kan datere og aktivt hente fram fra hukommelsesarkivet (Moe et al., 2012, s. 197).

De implisitte minnene har blitt assosiert med flere ulike områder i hjernen, men de eksplisitte minnene er avhengig av prefrontal korteks og hippocampus (Moe et al., 2012, s. 197–198). Den prefrontale korteksen spiller en sentral rolle og er av avgjørende betydning for bevarelsen av følelsesmessig stabilitet, og er med på å skape mental fleksibilitet. Denne delen av hjernen gjør det mulig å danne en teori om sinnet («*theory of mind*») som er en sammenhengende forståelse om andre individers persepsjon, følelser og ønsker, og er sentral i vår kapasitet til å foreta selvrefleksjon. Prefrontal korteks tillater oss å huske situasjoner fra fortiden, forestille oss fremtiden og integrere fortid, nåtid og fremtid. Hippocampus spiller en sentral rolle for læring og konsolidering av minner, samt gjør det mulig for mennesker å huske sin livshistorie i en tidsmessig sammenheng. Forbindelsen mellom prefrontal korteks og hippocampus gjør det mulig å etablere komplekse hukommelsesspor der begivenheter forbindes til tid og rom. Hippocampus omdanner ubevisste (implisitte) hukommelsessporter til bevisste (eksplisitte) forestillinger (Hart, 2011, s. 58–66).

Strukturen som gjør det mulig å danne implisitte minner utvikles svært tidlig, og ifølge teori på området mener man det er medfødt. Det eksplisitte systemet fremtrer først mot slutten av det første leveåret (Moe et al., 2012, s. 197–198). Imidlertid indikerer forskningen at både eksplisitte og implisitte hukommelsessystemer er funksjonelle ved fødselen, eller svært kort tid etter, mens de implisitte hukommelsessystemene antagelig når full modenhet litt tidligere enn de eksplisitte (Moe et al., 2012, s. 208). Oppsummeringen av hukommelsen og dets delsystemer er illustrert i figur 2.1.



Figur 2.1. Oversikt over hukommelse. Basert på figur hentet fra "Håndbok i spes- og småbarns psykiske helse" av Moe med fler, 2012, s.198.

I kliniske sammenhenger gjøres det antagelser om at hendelser vi opplever på et tidlig stadium kan lagres implisitt, og at disse påvirker oss senere i livet i form av diffuse følelser eller fysiske symptomer. Emosjonelt sterke hendelser, som for eksempel vold eller seksuelle overgrep, kan eksempelvis lagres som kroppslige minner og få konsekvenser for vår psykiske helse senere i livet (Moe et al., 2012, s. 198–207). Barn som i tidlig alder har opplevd situasjoner som har vært skremmende, pinlige, fysisk ubehagelige eller smertefulle kan huske dette i voksen alder. Minnene viser seg å være nøyaktige og er lagret i hukommelsen over lang tid. Barns hukommelse angående kriminelle handlinger de har vært utsatt for synes i hovedsak å være korrekt (Christiansen & Kojan, 2016; Hershkowitz, Orbach, et al., 2012). De yngste barna har også mindre sannsynlighet for å komme med falske påstander når de blir avhørt sammenlignet med de eldre barna (Craig et al., 1999).

Det er viktig å forstå hvordan traumatiske opplevelser kan ha en innvirkning på langtidshukommelsen og nøyaktigheten i rapporteringer fra slike opplevelser (Alexander et al., 2005). Traumer har utvilsomt en påvirkning på hukommelsen. Alexander med fler (2005) påpeker viktigheten av å ta hensyn til alvorlighetsgraden i et traume og mulige andre risikoer som følger. Økt alvorlighetsgrad av seksuelle overgrep kan føre til økt traume.

Alvorlighetsgrad kan bestå av eksempelvis varighet og frekvens, som igjen kan påvirke nøyaktigheten av minnet. Videre blir ofte alvorlige seksuelle overgrep tiltalt aggressivt, noe som kan føre til økt stressnivå hos barnet (Alexander et al., 2005).

2.2 Generell og spesifikk informasjon

Det å forstå hvordan grunnleggende generaliseringer kommer til uttrykk i språket er interessant av flere grunner. Eksempelvis gir den innsikt i subtile språklige forskjeller i vanlige samtaler. Videre er det av interesse fordi språk er en primærkilde til informasjon til barn angående regelmessigheter i 'deres verden'. Det kan være nyttig å se på hvordan viktig informasjon formidles til de yngste barna og hvordan disse tolkes av barna i samtale med voksne (Leslie & Gelman, 2012). De yngste barna tilegner seg raskt en enorm mengde kunnskap via språklig innspill (Gülgöz & Gelman, 2015). Foreldre har en tendens til å kommunisere ulikt med barn basert på kjønn. Hovedsakelig ligger forskjellen i at det blir brukt mer emosjonell snakk, som inneholder flere følelsesord, i samtaler med jenter sammenlignet med gutter. Det at foreldre snakker ulikt med barna sine kan ha en innflytelse på barns selvbiografiske hukommelse gjennom å lede gutter og jenter til å tenke annerledes på de emosjonelle elementene i en fortelling. Dette understøttes av forskning som viser at det er en forskjell i mengden rapportert informasjon mellom kjønn, der jenter rapporterer mer og snakker bedre om følelser sammenlignet med gutter (Gryzman & Hudson, 2013).

Overgenerelle selvbiografiske minner er det motsatte av minnespesifisitet (Ogle et al., 2008, s. 173, 190). Det refererer til vanskeligheter med å hente spesifikke selvbiografiske minner og er konsekvent assosiert med depresjon og/eller traume fra barndommen (Nuttall et al., 2014; Ogle et al., 2013; Vanderveren et al., 2017). Overgenerelle minner refererer gjerne heller til typiske kategoriske minner om gjentatte hendelser eller minner fra lengre tidsperioder (Nuttall et al., 2014). I dag eksisterer det en liten, men voksende litteratur innenfor feltet med fokus på barn. Foreløpig er det lite forskning rundt barns evne til å hente frem spesifikke

selvbiografiske minner. Hukommelsen for spesifikk informasjon kan være svært viktig, eksempelvis når en påstand om gjentatte seksuelle overgrep mot barnet undersøkes. Barnet kan bli bedt om å identifisere minst et bestemt tilfelle av lovbruddet. Om barnet ikke klarer det kan det skade etterforskningen og/eller påtalemyndigheten (Connolly & Gordon, 2014).

Ifølge flere studier er generell informasjon dominerende hos barn (f.eks., Gülgöz og Gelman 2015; Leslie og Gelman 2012; Schneider mfl. 2011). Denne manifesterer seg i hukommelsesrapporter om den generelle rutinen. Den generelle rutinen er lengre, mer kompleks og mer holdbar sammenlignet med hukommelsesrapporter fra bestemte tilfeller (Connolly & Gordon, 2014). Forskning har vist at om avhører først stiller et generelt spørsmål, vil dette aktivere en prosess i hukommelsen som gjør det enklere å huske spesifikke erfarte detaljer senere. Barnet kan dermed huske flere og rikere detaljer hvis det første spørsmålet er et generelt spørsmål (Connolly & Gordon, 2014). Schneider med fler (2011) skriver at eldre barn har en tendens til å gi mer informasjon sammenlignet med yngre barn, samt at de eldre barna er mer nøyaktige og presenterer flere detaljer. Som nevnt tidligere kan imidlertid barn helt ned i tre års alderen gi detaljerte beskrivelser av hendelser ved bruk av åpne spørsmål fra avhører (Schneider et al., 2011).

Oppsummert har barn mulighet til å redegjøre for både generell og spesifikk informasjon. Samtidig viser forskning at barn som er utsatt for traumer i noen tilfeller ikke har evnen til å hente frem spesifikke selvbiografiske minner. En mulig forklaring på dette er teorien om funksjonell unngåelse, også kalt kognitiv unngåelse. Denne teorien blir presentert under neste delkapittel (2.3).

2.3 Svikt i hukommelsen

Svikt i hukommelsen har i stor grad blitt ignorert i utviklingspsykologiske studier. Det er ulike forklaringer på hvorfor individer ikke husker, der en av dem er teorien om kognitiv unngåelse. Denne teorien tilsier at når et individ utsatt for traumatiske opplevelser søker i hukommelsen etter bestemte hendelser, vil minnet bli redusert til et generelt gjenkjennelsesnivå uten at individet klarer å gjengi spesifikke detaljer. Dette skyldes at individet vil unngå, eller dempe den negative påvirkningen forbundet med det smertefulle, spesifikke minnet om eksempelvis seksuelle overgrep. En slik overgenerell hukommelse kan

derfor sees på som en funksjonell følelsesreguleringsstrategi som fører til at ubehagelige detaljer i en traumatisk opplevelse ikke huskes og rapporteres (Ogle et al., 2013). Individider som har opplevd overgrep av en følelsesmessig nær omsorgsperson kan føle seg spesielt forrådt og kan redusere klarhet og tilgjengelighet til minner gjennom eksempelvis kognitiv unngåelse (Alexander et al., 2005).

I løpet av barndommen blir hukommelsen tilknyttet hendelser og opplevelser fra tidligere i livet bedre. De første leveårene er knyttet til den implisitte hukommelsen og baserer seg på erfaringer. Nesten ingen har bevisste minner fra de første leveårene, de skjules av barnets amnesi (Bauer, 2015; Heskestad, 2001). Infatil amnesi vil si at vi ikke verbalt kan gjenfortelle personlige hendelser fra de første leveårene, og flere studier tilsier at det vanligste er at det tidligste verbale minnet først er fra tre til fire årsalderen. Det er flere forklaringer på fenomenet infatil amnesi. En av dem er at vi ikke har full tilgang til personlige selvbiografiske minner før det eksplisitte systemet er fullt utviklet. En annen forklaring er at vi ikke kan få tilgang til minner som er lagret adskilt fra språklige ferdigheter, det vil si før språket er etablert. En tredje forklaring er at personlige minner er avhengige av et utviklet «*jeg*» som erfaringene våre kan organiseres rundt (Moe et al., 2012, s. 198; Ogle et al., 2008). De eksplisitte minnene viser en tydeligere og raskere glemselskurve sammenlignet med de implisitte minnene. Det er derfor tydelig at glemselsfunksjonen ofte ses i sammenheng med og dreier seg om et eksplisitt minne (Moe et al., 2012, s. 207).

Når det kognitive selvet («*jeg*») er etablert, rundt 18-24 måneders alder, indikerer det slutten på infatil hukommelsestap. Ved etablering av det kognitive selvet gir det rom for at barnet får forståelse av at han/hun er adskilt fra andre og kan derigjennom begynne å huske hendelser som hendte «*meg*» (Howe, 2019). Barn som er utsatt for overgrep i en tidlig alder kan tenkes å ha følelser om at de er uverdige og at de ikke er elsket knyttet til selvet («*jeg*»). Hos barn utsatt for vold eller seksuelle overgrep er det ikke uvanlig at språket er forsinket, og det kan med dette tenkes at de selvbiografiske minnene hos barn utsatt for traumatiske opplevelser kommer senere sammenlignet med barn som ikke er utsatt for traumatiske opplevelser (Ogle et al., 2008, s. 175–176).

Barn utsatt for ekstreme former for traumer kan ha et svekket eller forvrengt minne av traumet. Disse barna husker kanskje ikke sine erfaringer på en lineær måte, men i stedet som øyeblikksbilder av hendelser. Minne om traumatiske opplevelser kan være begrenset, og informasjonen barnet redegjør for legger vekt på det sentrale fremfor perifere detaljer. Avhører må imidlertid ikke ha gjort seg opp en mening på forhånd om hva traumatiserte barn er i stand til å fortelle (Newlin et al., 2015). Forskning viser at tidlige traumer kan skape langtidseffekter gjennom ubevisste minner (Moe et al., 2012, s. 212) ved at kroppen gjenkjenner tidligere traumatiske opplevelser. Traumatiske hendelser kan sitte lagret i kroppen til barnet og enkelte hendelser kan trigge frem minner. Dette kan føre til økt uro og redsel, svekket hukommelse, samt vanskeligheter med oppmerksomhet og konsentrasjon (Gaensbauer, 2002). Moe med kollegaer (2012) skriver imidlertid at i de fleste tilfeller forsvinner det traumatiske minnet i den infantile amnesiens glemsel (Moe et al., 2012, s. 212). Samtidig konstateres det at med dagens begrensede kunnskapsnivå kan vi imidlertid ikke være helt sikre på dette (Moe et al., 2012, s. 212).

2.4 Suggestibilitet hos barn

Suggesjon vil si at individets opplevelse og atferd kan påvirkes og endres under direkte eller indirekte innflytelse utenfra (Helstrup, 2020). En er mest mottakelig for ekstern påvirkning når man føler seg usikker eller desorientert (Malt, 2019). Barn har en begrenset forståelse av betydningen av repetitive spørsmål (Howie et al., 2012). Et suggestivt avhør med ledende spørsmål kan eksempelvis være når avhører gjentar spørsmålet. Barn som blir spurt det samme spørsmålet gjentatte ganger kan ofte endre svarene sine som en konsekvens av at de opplever sitt første svar som feil, eller at avhører ikke var tilfreds med svaret (Davik & Langballe, 2013; Lyon, 2002).

En studie gjort av Howie med fler (2012) undersøkte endringer i svarresponser hos barn ($N = 134$) i alderen fire til åtte år utsatt for overgrep. I undersøkelsen stilte avhører et spørsmål til barnet for så å vise misnøye til barnets respons, og deretter gjenta samme spørsmål. Resultatene av denne studien viste at samtlige barn var sensitive når avhører viste misnøye ovenfor svaret barnet kom med. Misnøye hos avhører bidro til at barna endret sine svar (Howie et al., 2012). Der barna tolket det gjentatte spørsmålet fra avhører som noe annet enn at avhører var misfornøyd med barnets svar, viste det imidlertid at barnet ikke var like

påvirkbar til å endre svarene de først kom med (Howie et al., 2012). Det er ikke uvanlig at barn under avhør ikke vet hva de skal svare på spørsmål fra avhører (Bauer, 2015). Det kan tenkes at barnet ikke forstår spørsmålet som stilles fra avhører, fordi den metakognitive utviklingen, det vil si kunnskapen og innsikten i egne tankeprosesser hos de yngste barna ikke nødvendigvis er ferdig utviklet (Newlin et al., 2015).

Studier viser at de yngste barna er suggestible, og at barna i alderen tre til fem år er mer sårbare for eksterne påvirkninger sammenlignet med de eldre barna. Det er imidlertid en majoritet av barna som blir avhørt som ikke er påvirkbare funnet i en tidligere studie (Blasbalg et al., 2020; Kulkofsky & Klemfuss, 2008). Anvendelse av suggestive teknikker i avhør med barn kan ha negativ effekt på barns hukommelse (Goodman & Melinder, 2007). Suggestive avhør gir kortere vitneutsagn, og er mer sannsynlig å være feilaktige. Slike avhør kan produsere falske minner, spesielt hos førskolebarn. Suggestive og ledende spørsmål er også av liten nytte for å vurdere nøyaktigheten og validiteten i det barnet forteller (Craig et al., 1999). En annen faktor som stimulerer til feilhukommelse, er å introdusere ny informasjon til barnet som vedkommende selv ikke har redegjort for. Dette kan gjøres enten ved å stille ledende spørsmål eller fremlegge påstander. Barn er også sårbare for å produsere feilaktige minner når de blir bedt om å tenke på en fiktiv hendelse. Dette kan øke suggestibiliteten hos barn (Ceci et al., 1994).

Barns opplevelse av negative, traumatiske erfaringer er mer motstandsdyktige for suggestibilitet sammenlignet med erfaringer med positivt emosjonelt innhold. Dette kan tyde på at det er vanskeligere å introdusere feil og falske minner tilknyttet avhør om overgrep og vold. Dette støttes av studier som har funnet at barn som var under mistanke for å ha vært utsatt for seksuelle overgrep var mer motstandsdyktige mot suggesjon sammenlignet med barn som hadde vært utsatt for generell omsorgssvikt (Eisen et al., 2002, 2007).

2.5 Avhørsmodeller brukt i Norge

Ulike meninger om pålitelighet og gyldighet av barnets uttalelser har endret seg som et resultat av forskningen på feltet. Vi har fått kunnskap om barns kognitive kapasitet og begrensinger, og barns motivasjon og evne til å kommunisere sine erfaringer (Myklebust, 2017). Forskning viser at barn heller unnlater å fortelle om overgrep fremfor å redegjøre for

overgrep som ikke har funnet sted (Langballe & Davik, 2017). At barnet avhøres riktig er av vesentlig betydning da det kan være første gang barnet har anledning til å fortelle om overgrepet (Hershkowitz, Orbach, et al., 2012).

Lav kvalitet av gjennomførte avhør kan gi svært negative konsekvenser for alle involverte parter. Det kan eksempelvis oppstå misforståelser og unøyaktigheter som kan føre til feilaktige utfall. I verst tenkelige situasjon kan overgriper fortsette å utsette barnet for vold og/eller seksuelle overgrep ved at sannheten ikke kommer frem i avhør. Forskning har gjentatte ganger vist at mengden og kvaliteten på svar fra barna er fundamentalt påvirket av om avhører etterlever anbefalte intervjuprotokoller. De siste 25 årene er det nedlagt et betydelig arbeid, både nasjonalt og internasjonalt, med å forbedre avhørstrategier av barn der det foreligger mistanke om overgrep (Magnussen, 2017, s. 266). Det er utviklet flere internasjonale protokoller for gjennomføring av avhør med barn, hvorav den viktigste og antagelig mest brukte er NICHD-protokollen (National Institute for Child Health and Human Development) som ble utviklet på 1990-tallet for å øke kvaliteten på avhørene som ble gjennomført (La Rooy et al., 2015). I USA har de mer enn 15 års erfaring med bruk av NICHD-protokollen, og forskning har vist at barn i større grad avdekker at de er utsatt for seksuelle overgrepssaker ved anvendelse av protokollen (Faller et al., 2010; Langballe & Davik, 2017).

NICHD-protokollen er designet for å oppnå bedre struktur gjennom at avhører veiledes i hver fase av avhøret. En slik protokoll kan bidra til å unngå dårlige og uheldige spørsmålsstrategier fra avhører (Blasbalg et al., 2020; Cyr & Lamb, 2009; La Rooy et al., 2015). Protokollen har hatt en positiv effekt både på hvordan avhører stiller spørsmål til barn og på hvordan barna responderer (Myklebust, 2017). NICHD-protokollen ligger til grunn for de fleste moderne anbefalte intervjustrategier som benyttes i dag. Hovedpunktet i protokollen er at intervjuer skal ta hensyn til barnets alder og intellektuelle modenhet. Spørsmålsformulering og ordbruk i avhør med barn må følgelig justeres til det enkeltes barns intellektuelle modningsnivå, hvor alder er den viktigste determinanten for barnets kognitive kapasitet. Det andre hovedpunktet er å skape en trygg og god stemning i intervjusituasjonen, og om mulig en avslappet stemning rundt barnet (Davik & Langballe, 2013; Langballe & Davik, 2017; Newlin et al., 2015).

Det er imidlertid påpekt at det trengs mer forskning på bruk av protokollen når det gjelder betydningen av sosial støtte under avhøret (Blasbalg et al., 2020). Sosial støtte fra avhører kan bidra til å trygge barnet i avhørssituasjonen. Det kan gjøres ved eksempelvis å legge vekt på å gi støttende kommentarer, positive forsterkninger av barns innsats, følelsesmessig støtte og å erklære barns følelser og bekymringer. Et eksempel på sosial støtte fra avhører kan være «*du sier du føler deg flau over å snakke om det, vennligst fortell meg om det*». Når barn opplever sosial støtte under avhør er det økt sannsynlighet for at barnet vil komme med en avsløring om overgrep (Hershkowitz et al., 2021).

Feltstudier fra fire land; Israel, Canada, Storbritannia og USA har vist at bruken av NICHD-protokollen har gitt betydelige bedre resultater og økt kvalitet i avhør med barn helt ned til tre års alderen (Baugerud & Augusti, 2016; Baugerud & Johnson, 2017). Flere undersøkelser viser at dersom barn i tre til syv årsalderen føler seg ivaretatt av avhører når de skal fortelle om stressende hendelser, samtykker de kun til halvparten så mange feilaktige påstander sammenlignet med barn som blir avhørt av en nøytral og distansert avhører (Hershkowitz, Orbach, et al., 2012; Magnussen, 2017, s. 258–259). Det er i dag en økt bevissthet rundt 'beste praksis' standarder når barn utsatt for vold og/eller seksuelle overgrep avhøres. En av de viktigste inngrepene har vært sentrert rundt hvordan vi best kan få frem nøyaktig informasjon fra barn angående vold og seksuelle overgrep (Newlin et al., 2015). Dette har resultert i flere evidensbaserte intervjuprotokoller som brukes i dag (Lamb et al., 2018; Newlin et al., 2015). Det norske politiet følger den dialogiske avhørsmodellen (DCM), som er en modifisert versjon av NICHD protokollen. Politiet bruker imidlertid den sekvensielle avhørsmetoden (SA) i avhør av førskolebarn. Det er en metode som er utviklet til å passe bedre til barn mellom tre og seks år der behovene til de yngste barna blir tatt hensyn til (Langballe & Davik, 2017). Om avhører mestrer å følge anbefalte og forskningsbaserte retningslinjer vil dette føre til mer detaljert og korrekt informasjon. Dette vil følgelig bidra til barnets beste, både ved rettsforfølgelse av tiltale og ved å sørge for at barna får en hensiktsmessig behandling (Baugerud & Augusti, 2016).

Hershkowitz med kollegaer (2007) utførte en studie for å måle troverdigheten, gyldigheten og påliteligheten i barns uttalelser om seksuelle overgrep når avhører tok i bruk NICHD-protokollen sammenlignet med å gjennomføre avhøret på en ustrukturert måte. Det var 41

erfarne etterforskere som analyserte og vurderte 678 avhør. De fant i denne undersøkelsen at avhør som ikke brukte NICHD-protokollen ble vurdert som «ingen vurdering mulig» i dobbelt så mange tilfeller sammenlignet med avhør som brukte NICHD-protokollen. De fant også at barn ga mer nøyaktige forklaringer i avhør det protokollen ble tatt i bruk (Hershkowitz et al., 2007). NICHD-protokollen ser ut til å bidra til at barns forklaringer oppfattes som mer troverdig fordi deres uttalelser er av høyere kvalitet når avhører følger profesjonelle anbefalinger om hva som er 'beste praksis' (Hershkowitz et al., 2007; Lamb et al., 2018, s. 87–90; Newlin et al., 2015).

2.5.1 Den dialogiske avhørsmodellen

Den dialogiske avhørsmodellen (DCM) er i samsvar med internasjonale prinsipper for vitenskapelige undersøkelsesintervjuer. Modellen kjennetegnes ved et dialogisk samtalemønster og et tydelig barneperspektiv (Gamst, 2011, s. 115). Modellen ble utviklet fordi man mente det var nødvendig med bedre forberedelser før intervjuet, både for barnet, omsorgspersoner og politiet. DCM forsøker å sette barnet i fokus og legger vekt på å fremskaffe informasjon fra barnets livsverden gjennom mest mulig fri fortelling fra barnet (Gamst, 2011, s. 115–116). DCM brukes også i norsk barnevern og ansatte læres opp til å ta i bruk denne i samtaler med sårbare barn (Gamst, 2017, s. 19–22).

DCM protokollen inneholder ulike faser under avhøret. Disse går ut på å redusere stress, etablere kontakt og å bygge tillit med barnet. Avhører skal prøve å få barnet til å slappe av og følge seg trygg i situasjonen. Barnet skal møtes med respekt og varme, og tillit er et fokusområde for god relasjon (Gamst, 2011, s. 115–117; Langballe & Davik, 2017). Denne modellen oppfordrer barnet til å fortelle om sine erfaringer fritt fra minnet og å gi sine egne narrativer av hendelsen. Avhører skal stille åpne spørsmål til barnet for å bygge opp under dette. Målet for avhørsprosessen er at barnet skal føle seg sett, forstått og tatt på alvor. DCM består også av intervjustrategier som involverer formelle og fysiske faktorer (f.eks., informere barnet og omsorgspersoner før avhøret, innhente informasjon om barnets daglige liv, spesifikke interesser, kognitiv, verbal og sosial utvikling), verbal og ikke-verbal kommunikasjon og emneutvikling (Langballe & Davik, 2017).

2.5.2 Sekvensielle avhør av førskolebarn

Når det gjelder førskolebarna i denne studien ($N = 21$) er det mistanke om at de er utsatt for vold eller for seksuelle overgrep. Når førskolebarn blir avhørt foregår det på Barnahus og politiet skal benytte seg av den sekvensielle avhørsmetoden (SA) (Baugerud et al., 2020). Metoden ble utviklet for å passe bedre til førskolebarn mellom tre og seks år, der flere pauser og ikke noe tidspress viste seg å være et behov (Langballe & Davik, 2017). De fleste etterforskninger av vold og/eller seksuelle overgrep mot barn begynner med et avhør av barnet. Her er det mulighet for å samle faktainformasjon og påstander om overgrep eller eksponering for vold (Newlin et al., 2015). Avhør på Barnehus kan redusere stress og gjøre barna mer komfortable i avhørssituasjonen. Barnet kommer til Barnehus og fullfører intervjuet på én dag. Å gjennomføre et SA-intervju krever mer tid sammenlignet med et tradisjonelt etterforskningsintervju. Et SA-intervju tar som oftest mellom to til fire timer, mot et tradisjonelt tilrettelagt avhør ved bruk av DCM metoden, som vanligvis er gjennomført på omkring én time eller kortere (Baugerud et al., 2020; Langballe & Davik, 2017). Å ikke ha tidspress i avhøret hjelper avhører med å holde seg rolig og fokusert på barnet. Avhører får bedre mulighet til å observere barnets atferd, språk og reaksjoner på spørsmål, ulike oppgaver og temaer (Langballe & Davik, 2017).

SA-modellen er inspirert av avhørsmodellen *Extended Forensic Interview (EFI)* som ble utviklet ved *National Child Advocacy Center* i *Huntsville, Alabama* i USA. Kunnskap om at førskolebarn trenger mer tilrettelegging under avhør har gjort det lettere for avhører å gjøre justeringer underveis for å tilpasse avhøret til hvert spesifikt barn (Langballe & Davik, 2017). Avhører må ta hensyn til blant annet alder og forholdet barnet har til overgriper (Hershkowitz et al., 2021). Dette reduserer også risikoen for å stille suggestive spørsmål og å motta feilinformasjon fra barnet (Langballe & Davik, 2017). SA-modellen følger universelt aksepterte retningslinjer ved å oppmuntre til bruk av åpne spørsmål med målsetting om å fremkalle lengre narrative beskrivelser (Baugerud et al., 2020; Schneider et al., 2011). Avhører bør unngå bruk av lukkede instruksjoner som ja/nei spørsmål når det er mulig og bruk av suggestive spørsmål (Baugerud et al., 2020). Slike spørsmålsformuleringer kan oppmuntre barn til å godta innspill fra avhører og kan villed dem i sine forklaringer. I tillegg er det mer sannsynlig at førskolebarn svarer feilaktig på suggestive spørsmål om deres erfaringer sammenlignet med eldre barn (Craig et al., 1999; Hershkowitz et al., 2007).

Strukturen til SI-modellen er delt inn i flere faser som avhører skal følge. Før den første fasen begynner er det en forberedelsesdel der etterforskningsteamet innhenter informasjon om barnet og den straffbare handlingen. Barn og omsorgsgivere informeres om avhøret i forkant. Den første fasen av intervjuet kalles for den pre-substantive delen. Dette er en innledende fase designet for å skape et avslappet og støttende miljø for å forberede barnet. I denne fasen blir grunnreglene for kommunikasjonen introdusert. Avhører forteller barnet at det er helt greit å si «*jeg vet ikke*» om det er noe barnet ikke vet eller kan svaret på. Barnet blir også fortalt at det er helt greit å rette på avhører om avhører sier noe som ikke stemmer. Hovedmålet for den pre-substantive delen av avhøret er å etablere kontakt og tillit mellom barnet og avhører (Baugerud et al., 2020). Den pre-substantive delen varer i omtrent 20-30 minutter før første pause. Den første pausen i avhøret skal være relativt lang, omkring 45-60 minutter. Dette er for å la barnet slappe av, leke, spise og få muligheten til å forlate avhørsrommet.

I andre sekvens blir barnet introdusert for temaet av avhører. Dersom barnet begynner å fortelle om den mistenkte straffbare handlingen eller annen relevant informasjon skal avhører følge opp med åpne spørsmål. Dersom åpne spørsmål blir for vanskelige for barnet kan avhører bruke mer fokuserte spørsmål. Direkte spørsmål anbefales i etterkant av barnets narrativ for å innhente mer informasjon om det barnet allerede har fortalt, eller for å få bekreftet den informasjonen barnet introduserte. Denne fasen er anbefalt å være på omkring 15-20 minutter med mulighet for pauser underveis om barnet har behov for det. Deretter er det lagt opp til en ny, men kortere pause før siste sekvens av avhøret.

Tredje og siste sekvens, stilles barnet noen spørsmål på bakgrunn av ønsker fra juridiske representanter som har fulgt avhøret fra et annet rom. Også her skal det benyttes åpne spørsmål om mulig, men med mulighet for mer lukkede og direkte spørsmål for å spørre videre om det barnet har fortalt. Om det er behov for flere avhør blir dette informert om i siste fase. Antall økter og pauser er fleksible og bestemmes av avhører i samråd med aktor og rådgiver på Barnehus (Baugerud et al., 2020; Langballe & Davik, 2017).

2.5.3 Politiets praksis i avhør med førskolebarn

De aller fleste avhørene i dag av barn ved mistanke om overgrep er foretatt av politietterforskere med spesialopplæring i å intervju barn. Politiet må ha fullført en tre-årig

bachelor fra politihøgskolen. Avhører må ha minst tre års erfaring som politietterforsker, samt ha fullført opplæring i grunnleggende avhørsteknikker og generelle etterforskningsprosedyrer. De må ha gjennomført minst 30 etterforskningsintervjuer de siste tre årene før de kan bli opplært til å avhøre sårbare og utsatte barn ved hjelp av SA- modellen (Baugerud et al., 2020; Politihøgskolen, 2021).

Avhørere lærer om kommunikasjon, barnets hukommelsesutvikling, effekten av vold og traumer på barns utvikling, funksjonshemming hos individer, sårbarhetsfaktorer, tiknytningsteori og juridiske spørsmål angående sekvensielle intervjuer av førskolebarn og personer med nedsatt funksjonsevne (Baugerud et al., 2020). Som hovedregel er trening fullført innen 18 måneder og er verdt 15 studiepoeng på universitetsnivå (Myklebust, 2017; Politihøgskolen, 2021). Kurset har to eksamener som består av et avhør som eleven har gjennomført og en muntlig eksamen. Begge oppgavene blir evaluert, og studenten må bestå begge for å få lov til å gjennomføre etterforskningsintervju ved hjelp av SA-modellen. Det er ingen oppfølgingstrening etter kurset (Baugerud et al., 2020; Politihøgskolen, 2021).

Formålet med spesialopplæring er å bidra til at politiet har særskilt kompetanse til å gjennomføre avhør med høy kvalitet av førskolebarn og personer med utviklingshemninger (Myklebust, 2017; Politihøgskolen, 2021). Det ble lovbestemt i 2015 at det kun er politietterforskere med bestått spesialutdanning fra Politihøgskolen som skal ta avhør av førskolebarn, der dette er mulig (Tilrettelagte avhør, 2015, §4, 2.ledd). Betydelige ressurser og krefter har vært investert i å øke kompetansen til politiet som utfører avhør av barn (Myklebust, 2017). Powell med kollegaer (2016) har poengtert flere viktige elementer i treningen av politiet som har vist seg å være viktige faktorer for å bedre de profesjonelles ferdigheter i avhør av barn. Dette innebærer bruk av strukturerte intervjuprotokoller, muligheten for å øve over en lengre periode, at det gis konkrete tilbakemeldinger og tilsyn med den som er i opplæring, samt at det å bidra til å øke avhørerers indre motivasjon i å forbedre kvaliteten i sine avhør er viktige elementer i treningen av profesjonelle avhørere (Powell et al., 2016).

Trening av politietterforskere med en slik systematisk oppfølging og veiledning viser seg å ha positive effekter på kvaliteten av avhørene og på barnas fortellinger. Bruken av suggestive

spørsmål og ja/nei spørsmål har gått ned (Johnson et al., 2015; Thoresen et al., 2006). Det er imidlertid sentralt å påpeke at det er utført empiriske studier av norske avhør som viser relativt liten endring i bruk av ulike typer spørsmål. Thoresen med kollegaer (2006) analyserte et utvalg ($N = 91$) politiavhør gjennomført i perioden 1985 til 2002. De ønsket å se om det var endringer og forbedringer i politiets avhørpraksis. De fant at det var en nedgang i bruken av suggestive spørsmål og ja/nei spørsmål, samt en nedgang i valgfrie spørsmål. Bruken av åpne spørsmål var imidlertid lav og lite endret over tidsperioden (Thoresen et al., 2006).

Flere nyere studier bekrefter disse funnene og hevder at kvaliteten på avhørene har endret seg i liten grad de ti siste årene, samt at andelen suggestible spørsmål ikke har endret seg i et 22-års perspektiv (Baugerud et al., 2020; Johnson et al., 2015; Lamb, 2016). Dette viste en studie gjort av Johnson med kollegaer (2015) som utførte en videreføring av en landsrepresentativ studie utført i perioden 1990 til 2012. I Johnson med kollegaer sin studie ble ($N = 224$) avhør fra Barnehus ulike steder i Norge undersøkt. Resultatene her er ikke særlig oppløftende og viser at det ikke har vært noen kvalitetsforbedring av betydning de siste 22 årene. Det er fortsatt svært lav forekomst av åpne spørsmål og forekomsten av ledende spørsmål er bekymringsfull. Til tross for en økning i kunnskap og empirisk forskning som viser at de beste måtene å innhente god og nøyaktig informasjon fra barn er ved åpne spørsmålsformuleringer har avhørere vanskeligheter med å følge anbefalt praksis (Myklebust, 2017).

En nyere internasjonal studie av Henderson med kollegaer (2020) undersøkte avhør av barn mellom fire og tolv år ($N = 434$) der de analyserte hvor mange av de såkalte åpne spørsmålene fra avhører som var falske invitasjoner til å la barnet fortelle fritt. Med dette menes det hvor mange spørsmål som begynner med en åpen frase (f.eks., «Fortell meg alt»), men der spørsmålet ender med en falsk invitasjon til å fortelle frie narrativer (f.eks., «Fortell meg alt om slagene»). De fant at omkring $\frac{1}{4}$ av alle åpne spørsmål begynte som et åpent spørsmål, men endte i en annen spørsmålsform. Det kan med dette tenkes at avhørere finner det vanskelig å formulere og å bruke åpne spørsmål på en korrekt måte, spesielt når de søker etter spesifikk informasjon fra barnet (Henderson et al., 2020).

Det er viktig at avhører klarer å forstå barnas respons til spørsmålene som stilles. Spesielt er dette viktig der det fremlegges videopptak i retten. Hvis avhører ikke kan gjøre forståelig hva barnet rapporterer i avhøret, eksempelvis om det er uklårheter, mangel på struktur eller usammenhengende, kan troverdigheten og effektene av bevis bli redusert (Westcott & Kynan, 2004). Avhør som er foretatt i henhold til metoder som DCM og SA-modellen aksepteres i retten som bevis, dersom intervjuet er tatt opp på video. Dette betyr at barnets involvering i rettsprosessen nesten alltid slutter etter avhøret på Barnehus, også om saken er anket (Myklebust, 2017).

Det er vesentlig å tilpasse intervjustrukturen til barnets utviklingsmessige, kulturelle og emosjonelle behov, og å unngå suggestive tilnærminger (Newlin et al., 2015). Forskning indikerer også at spesifisiteten til intervjuspråket kan påvirke barnets svar i avhør. Scheider med fler (2011) fant i sin studie at barn ble påvirket av måten avhører stilte spørsmålet sitt på, om det ble stilt generisk (f.eks., «*hva skjedde*») eller episodisk (f.eks., «*hva skjedde i går?*»). Barna svarte mer utfyllende på spørsmål som ble stilt generisk sammenlignet med episodisk. Spesifisiteten i spørsmålene til avhører kan dermed fremkalle forskjellig informasjon fra barns minne (Schneider et al., 2011). Avhører må ta hensyn til barnets alder, utvikling, verbale språk og modenhet i avhøret fordi dette er med på å påvirke barnets svarrespons. Riktig forståelse av barnet bidrar til et bedre og mer effektivt avhør (Davik & Langballe, 2013).

Barns verbale kompetanse er ikke bare viktig for den som avhører et barn, den har også effekt på prosessen i retten. Avgjørelser i retten kan påvirkes av lengden på barnets svar i deres rapporteringer. Dette viser viktigheten av åpne spørsmål og en strukturert tilnærming som gir gode tilbakemeldinger og svar fra barnet der barnet får muligheten til å fortelle fritt fra minnet (La Rooy et al., 2015). Responser barn gir påvirkes av hvordan de husker, eller ikke husker. Under mange omstendigheter har de yngste barna en tendens til å tro det de voksne forteller dem, og derfor er det viktig at avhør av barn skjer på en god og riktig måte og i henhold til forskningsbaserte retningslinjer (Davik & Langballe, 2013; Gülgöz & Gelman, 2015).

Lamb (2016) har gjort en gjennomgang av feltet der han undersøkte hvorvidt politiet mestrer å hente nøyaktig og detaljert informasjon fra barn utsatt for overgrep. Skuffende nok fant han at avhørere ikke har klart å endre praksis etter evidensbaserte retningslinjer for 'beste praksis'

(Lamb, 2016). Lamb fant i sin gjennomgang at avhørere har vanskeligheter med å bruke leksjonene de har lært når de gjennomfører avhør i felt hvor det er mistanke om at barn er utsatt for vold og/eller overgrep. Etter omkring én måned etter kurset var fullført var kvaliteten såpass dårlig at det så ut til at avhørerne ikke hadde gjennomført opplæring i grunnleggende avhørsteknikker og prosedyrer (Lamb, 2016). Forskning viser at kursing av avhørere krever regelmessig støtte, veiledning og tilbakemeldinger for at kvaliteten i avhør med sårbare barn skal følge anbefalte retningslinjer og for å vedlikeholde god praksis (La Rooy et al., 2015).

3. Metode

I dette kapitlet presenteres datamaterialet for studien og hvordan dataene er gjort til gjenstand for statistiske analyser.

Denne masteroppgaven er en del av en større nasjonal feltstudie kalt «*Barneavhørs prosjektet*», der formålet er å kartlegge ulike aspekter av avhørsmetodisk praksis i norske barneavhør. Prosjektet gjennomføres på oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet og ledes av førsteamanuensis Miriam Sinkerud Johnson og førsteamanuensis Gunn Astrid Baugerud (OsloMet). Prosjektet innebærer et nasjonalt utvalg av alle anmeldte saker som har gått videre til påtale og hvor sekvensielle avhør har blitt gjennomført av førskolebarn (3-6 år) i perioden 2015-2017 ($N = 550$) i alle landets politidistrikter ($n = 12$). Sakene omhandler saker hvor det foreligger mistanke om vold eller seksuelle overgrep.

Datamaterialet består av transkriberte dialogutskrifter av sekvensielle avhør hvor dialogen mellom avhører (etterforsker) og barn (fornærmede) gjengis ord for ord. Avhørene ble gjennomført i perioden oktober 2015 til desember 2017, etter innføringen av den nye norske Straffeloven. I henhold til den nye lovgivningen for vold (Straffeloven, 2005, § 271-288) og i henhold til lovgivningen om seksuelle overgrep (Straffeloven, 2005, § 291-320).

3.1 Utvalg

Det ble gjort et selektert utvalg av 21 transkriberte, sekvensielle avhør, som utgjør datagrunnlaget for den foreliggende masteroppgaven. Barn som er intervjuet er i aldersgruppen 3-6 år, med gjennomsnittsalder på 59 måneder (range: 45-74). Utvalget besto av 38% gutter ($n = 8$) og 62% jenter ($n = 13$). Sekvensielle avhør ble gjennomført som avhørsmetode i alle avhørene og angitt eksplisitt i dialogutskrift og tilhørende saksdokumenter.

3.2 Avhørere

Alle de sekvensielle avhørene ($N = 21$) i utvalget ble gjennomført av erfarte politietterforskere ved ulike Barnehus i Norge. Samtlige avhør ble gjennomført av kvinnelige politietterforskere. Alle politietterforskerne i dette utvalget hadde den formelle etterutdanningen som kreves for

gjennomføring av avhør av førskolebarn. Det foreligger ingen informasjon om hvor lang politifaglig erfaring hver enkelt avhører har utover dette.

3.3 Kodingsprosedyrer

Avhørene er kodet i tråd med internasjonalt anerkjente kodingsprosedyrer hvor kravene til kodingsprosedyren er spesifisert på forhånd og anvendt i stor skala i internasjonal vitnespsykologisk forskning de siste 30 årene (Baugerud et al., 2020, 2021; Lamb et al., 1996, 2007; Sternberg et al., 2001).

Seks forskere kodet alle de transkriberte intervjuene ($N = 21$) i tråd med overnevnte kodingsprosedyrer. Inter-rater reliabilitet mellom de ulike kodingsprosedyrene mellom koderne ble beregnet for koding av spørsmålstyper (Cohen's $\kappa = .91, p < .001$), responser (Cohen's $\kappa = .89, p < .001$), og generell vs. spesifikk informasjon (Cohen's $\kappa = .88, p < .001$). Kodede data (statistikk) ble registrert i et forhåndsdefinert kodeskjema, som videre ble plottet av meg i dataprogrammet Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) versjon 27 for videre statistiske analyser. Microsoft Excel 365 ble benyttet for utarbeidelse av diagrammer.

Kodingsprosedyren innebefattet følgende koding av a) intervju spørsmål, b) barnets responser og c) type informasjon barnet rapporterer (generell vs. spesifikk). Hvert enkelt spørsmål stilt av avhører og tilhørende respons fra barnet er angitt i «turns».

3.3.1 Intervju spørsmål

Intervju spørsmål, de spørsmålene som stilles av avhører, er kodet i tråd med forhåndsdefinert kodesystem (Baugerud et al., 2020, 2021; Lamb et al., 1996, 2007; Sternberg et al., 2001). Intervju spørsmålene i hvert av avhørene ($N = 21$) ble inndelt i følgende kategorier: Åpne, direkte, lukkede og ledende. Grunnet et lite utvalg er det flere av variablene i datasettet som hadde få registreringer. Følgelig er enkelte av variablene slått sammen for å få registreringene i hver variabel til å øke. Se tabell 3.1 for nærmere beskrivelse av spørsmålstyper som inngår i de ulike spørsmålskategoriene.

Variabler	
Åpne spørsmål	Åpne spørsmål
Åpne fokuserte spørsmål	
Direkte spørsmål	Direkte spørsmål
Ja/nei spørsmål	Lukkede spørsmål
Tvungende spørsmål	
Ledende spørsmål	
Repeterende spørsmål	
Negativt press	
Positivt press	Ledende spørsmål
Henvisning til andre uttalelser	
Indikerende spørsmål	
Visualiserende spørsmål	

Tabell 3.1. Spørsmålstyper slått sammen til én variabel

Hver kategori forklartes mer i detalj.

1. **Åpne spørsmål:** Denne kategorier inneholder åpne spørsmål som inviterer til frie narrativer fra barnet (f.eks., «Fortell meg hva som har skjedd») og fokuserte åpne spørsmål som oppfordrer barnet til å snakke mer utfyllende om tema som barnet selv har nevnt. Her griper avhører fatt i en detalj som barnet selv har brakt på bane og bygger spørsmålene på dette (f.eks., «Du nevnte at han tok på deg. Kan du fortelle mer om det?»).
2. **Direkte spørsmål:** Direkte spørsmål etterspør spesifikk informasjon om noe som barnet allerede har nevnt, og ofte blir det spurt om tilleggsinformasjon i denne kategorien ved å stille hv-spørsmål (f.eks., «Hvordan så han ut?» eller «Hva tenkte du/følte du/hadde du det?»).
3. **Lukkede spørsmål:** Tvungne spørsmål/tvungne valg og ja/nei spørsmål er det vi kaller for lukkede spørsmål. Her må barnet velge mellom begrensede svaralternativer som avhører legger frem i samtalen med barnet. Avhører sonderer nærmere for å avdekke konkrete detaljer (f.eks., «Skjedde det på dagen?» eller «Hadde han klær på eller hadde han ikke klær på?»).
4. **Suggestive spørsmål:** avhører kommuniserer enten sterkt hvilken respons som forventes av barnet, eller antar detaljer som ikke tidligere har blitt nevnt av barnet

selv. Suggestive spørsmål kategorisert i seks subkategorier basert på spesifikke karakteristikk (a-f):

- a. Gjentatte spørsmål: barnet stilles det samme spørsmålet mer enn 1 gang. Spørsmålet kan formuleres ulikt, men innholdet er det samme.
 - b. Ledende spørsmål: avhører bringer på banen noe barnet ikke selv har sagt og kan gi antydning om retning på svaret (f.eks., «*Det var et rødt teppe der, ikke sant?*») eller «*Gjorde han noe som du syntes var dumt/rart?*»).
 - c. Positivt eller negativt press/forsterkning: positivt press kan inneholde belønninger, løfter eller ros (f.eks., «*Hvis du svarer raskt nå, blir vi fort ferdige*»). Negativt press kan inneholde kritikk til det barnet sier, at avhører viser at han/hun er uenig i det barnet forteller, eller på andre måter uttrykke at barnets responser er utilstrekkelig og/eller skuffende (f.eks., «*Men tidligere sa du noe helt annet. Nå må du ta deg sammen og fortelle meg det*»).
 - d. Henvisning til andre: avhører henviser til informasjon andre har gitt, uten at informasjonen er tatt opp av barnet (f.eks., «*Læreren din har sagt at..*») eller «*Moren din sa noe helt annet.*»).
 - e. Indikerende spørsmål/fraser/konkluderende: avhører indikerer noe om eksempelvis hendelsesforhold eller årsaksforhold som barnet ikke selv har brakt på bane.
 - f. Visualiserende spørsmål: avhører ber barnet visualisere eller tenke seg forhold rundt hendelsesforløpet, årsaksforhold eller hva andre har tenkt og ment med deres handlinger (f.eks., «*Hvorfor tror du han gjorde det med deg?*»).
5. Fasilitatorer: nøytrale ytringer fra avhører (f.eks., «*mhm*») eller parafraseringer av barnets tidligere responser) som er kommunikasjonsfremmende og bidrar til å føre samtalen fremover, men som ikke etterspør informasjon og derfor ikke formuleres som spørsmål.

3.3.2 Responser fra barn

Responser fra førskolebarna der barna svarer på avhører sine spørsmål ble på samme måte som ovenfor kodet i tråd med tilsvarende, forhåndsdefinert kodesystem, som benyttet i flere internasjonale studier (Baugerud et al., 2020, 2021; Lamb et al., 1996, 2007; Sternberg et al., 2001).

«*Produktive responser*» blir det videre kodet om barnet svarer verbalt eller non-verbalt og i hvilken grad svaret har produktivitet. «*Ikke produktive responser*» blir det videre kodet om barnet ikke husker, ikke forstår spørsmålet til avhører, svarer noe som ikke er relevant for etterforskningen eller ikke svarer i det hele tatt. Se tabell 3.2 for nærmere beskrivelse av produktive og ikke produktive responser.

	Definisjon	Eksempel
Produktive responser	Bekreftelse	"Ja"
	Avkreftelse	"Nei"
	Bekreftelse med utfyllende informasjon	"Ja, det gjorde han. Han slo også søsteren min"
	Non-verbal bekreftelse	Nikker
	Non-verbal avkreftelse	Rister på hodet
Ikke produktive responser	Motstand	"Jeg husker ikke", "Jeg forstår ikke", "Jeg vil ikke svare på det"
	Avledning fra temaet	Avhører: "Fortell meg mer om da han slo deg". Barnet: "Liker du å tegne?"
	Gjentar tidligere svar	
	Stillhet, barnet svarer ikke	
	Barnet gir uttrykk for at han/hun ikke forstår spørsmålet	"Hæ?", "Hva sa du?"
	Korrigerer, hvorav barnet responderer med å korrigere avhører	"Det har jeg allerede svart på", "Det er ikke riktig"

Tabell 3.1. Definisjon av produktive og ikke produktive responser

I denne oppgaven er barnets responser avgrenset til å kun innlemme «*produktive responser*», da dette er mest relevant for oppgavens problemstilling hvor fokuset er rettet mot å undersøke hva barnet er i stand til å huske og rapportere fra spesifikke hendelser. Dermed er det ikke relevant å inkludere «*ikke produktive responser*» da det ikke kan sees i sammenheng med type informasjon barnet gir under avhør.

3.3.3 Generell og spesifikk informasjon fra barna

Produktive responser fra barna ble videre kodet inn i to kategorier: generell informasjon og spesifikk informasjon. Også her er det kodet i tråd med tilsvarende, forhåndsdefinert kodesystem (Baugerud et al., 2020, 2021; Lamb et al., 1996, 2007; Sternberg et al., 2001). Som forklart tidligere kan generell informasjon defineres som informasjon barnet kommer med som ikke kan knyttes til tid eller sted. Spesifikk informasjon defineres som informasjon barnet kommer med som kan knyttes til et spesifikt sted og/eller tid, og der barnet kan fortelle konkret fra minnet fra ulike hendelser.

Barnets beretninger brytes ned i komponenter, og analyseres i henhold til den formelle grammatikken i setningen(e). Hver setning barnet sier inneholder en enkelt idé enhet – eksempelvis «*jeg var en ung jente*» eller «*jeg var hos tante*».

Hver enhet av informasjon har blitt kodet to ganger. Det har blitt kodet hvorvidt det er et generelt (f.eks. «*Jeg gikk i barnehagen*») minne eller spesifikt («*Det var på bursdagen min*») minne fra hendelsen det fortelles fra, samt nivå på detaljer. Disse to kategoriene (type informasjon og detaljnivå) kodes separat.

Generell informasjon kodes om det barnet sier ikke kan knyttes til en spesifikk tidsramme. Eksempler på generelt minne fra barnet er «*da jeg var mindre*» eller «*i sommerferien var vi vanligvis hjemme*». Spesifikk informasjon kodes når det barnet forteller kan knyttes til et spesifikt øyeblikk i tid og sted, altså et konkret minne om hendelsen. Eksempel på spesifikt minne fra barnet er «*da jeg var mellom 5-6 år*» eller «*det skjedde hos bestefar i julen*».

Videre kodes nivå på detaljer hvorpå ble det kodet hvor mange detaljer som ble gitt i hver enkelt idé enhet, for eksempel «*det var i en bursdag*» eller «*det var min 9 års dag hvor jeg hadde invitert 5 venner*». Eksempelvis kan barnet fortelle en generell setning med to detaljer (f.eks., «*han slo meg i fjeset og jeg begynte å blø*». Denne setningen kodes da som en generell informasjon med to detaljer. Om informasjon kodes med flere detaljer kan det eksempelvis være «*jeg var 5 år og i barnehagen*», der barnehagen blir kodet som en ekstra detalj.

3.4 Ethiske overveielser

Ved presentasjon av funn samt drøfting av valgt tema er det viktig at data formidles på hensiktsmessig måte ovenfor gruppene som berøres. Vold og seksuelle overgrep mot barn er et vanskelig tema. Det er viktig å være bevisst over egne holdninger og verdier, og hvordan dette kan påvirke forskningsprosessen, samt drøfting av funn (Risjord, 2014, s.15).

I denne oppgaven har jeg forsøkt å være objektiv og nøytral i forskningsprosessen slik at jeg i så liten grad som mulig har påvirket analysen og formidlingen av data. Jeg har vist respekt for valgt tema og ovenfor barna som er avhørt i dette utvalget ($N = 21$), samt ovenfor prosjektet jeg er en del av.

Prosjektet er godkjent og innvilget med konsesjon fra Norsk senter for forskningsdata (NDS), Datatilsynet, Riksadvokaten, Rådet for taushetsplikt og forskning, Politidirektoratet og hvert enkelt politidistrikt. Under arbeidet med denne masteroppgaven har jeg kun hatt tilgang til statistikk og følgelig utført plotting, bearbeiding og analyse av statistiske data. Jeg har med dette ikke hatt tilgang til sensitiv informasjon.

4. Resultater

I dette kapitlet presenteres først deskriptive statistikk om utvalget, samt andelen voldssaker og overgrepssaker fordelt på kjønn. Deretter presenteres analyser hvor det sees på fordeling av spørsmålstyper og spørsmålstypenes produktivitet (antall svarresponser fra barna innenfor hver spørsmålstype). Videre analyseres sammenhenger mellom aldersgrupper, type spørsmål fra avhører og generell sammenlignet med spesifikk informasjon i barnas svarresponser. Jeg har også undersøkt hvorvidt kjønn hadde noen assosiasjon med hva barna rapporterte. Funn fra analysene av datasettet presenteres for å belyse studiens hypoteser.

4.1 Fordelingen av vold og seksuelle overgrep

Det ble brukt deskriptive analyser for å se på fordelingen av utvalget for de 21 sekvensielle avhørene. Utvalget består av 38% gutter ($n = 8$) og 62% jenter ($n = 13$). Gjennomsnittsalderen til barna som ble avhørt er på 59 måneder (range: 45-74 måneder). Det var kun kvinnelige avhørere i dette utvalget ($N = 21$).

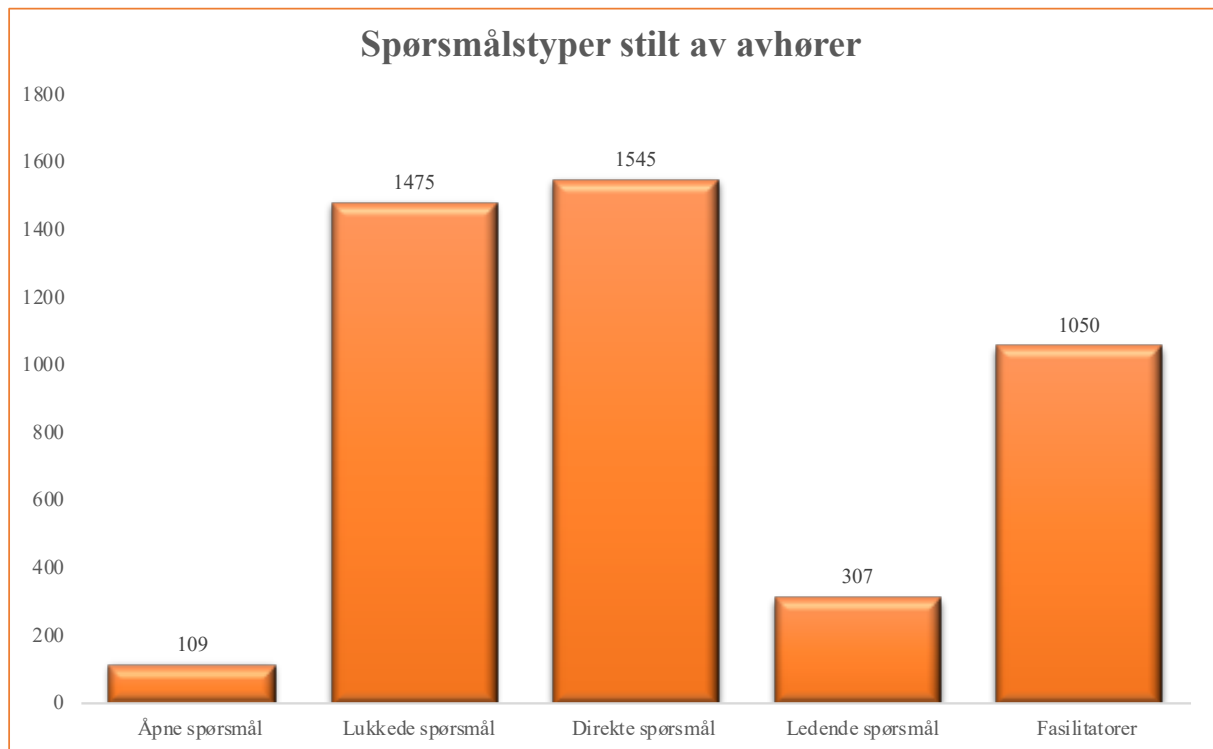
I dette utvalget er det 10 voldssaker (47.6%) og 11 seksuelle overgrepssaker (52.4%). Av voldssakene utgjorde andelen jenter 60% og andelen gutter 40%. I sakene som gjaldt seksuelle overgrep var 63.6% av de fornærmede jenter og 34.4% av dem var gutter. Det foreligger ingen informasjon om overgriper er familiær eller ikke familiær. Oversikt over fordelingen på vold og seksuelle overgrep er illustrert i tabell 4.1.

	Jenter	Gutter	Totalt
Seksuelle overgrep (SO)	7 (63.6%)	4 (36.4%)	11 (100%)
Vold (VO)	6 (60.0%)	4 (40.0%)	10 (100%)

Tabell 4.1. Fordeling av type spørsmål fordelt på avhørene

4.2 Fordelingen av spørsmålstyper

Gjennomsnittet av totalt antall turns (bestående av intervju spørsmål og responser fra barnet) ($M = 167.7$, $SD = 114.9$) ligger på 305 spørsmål per avhør (range: 122-546). Spørsmålstyper stilt av avhører er illustrert i figur 4.1.

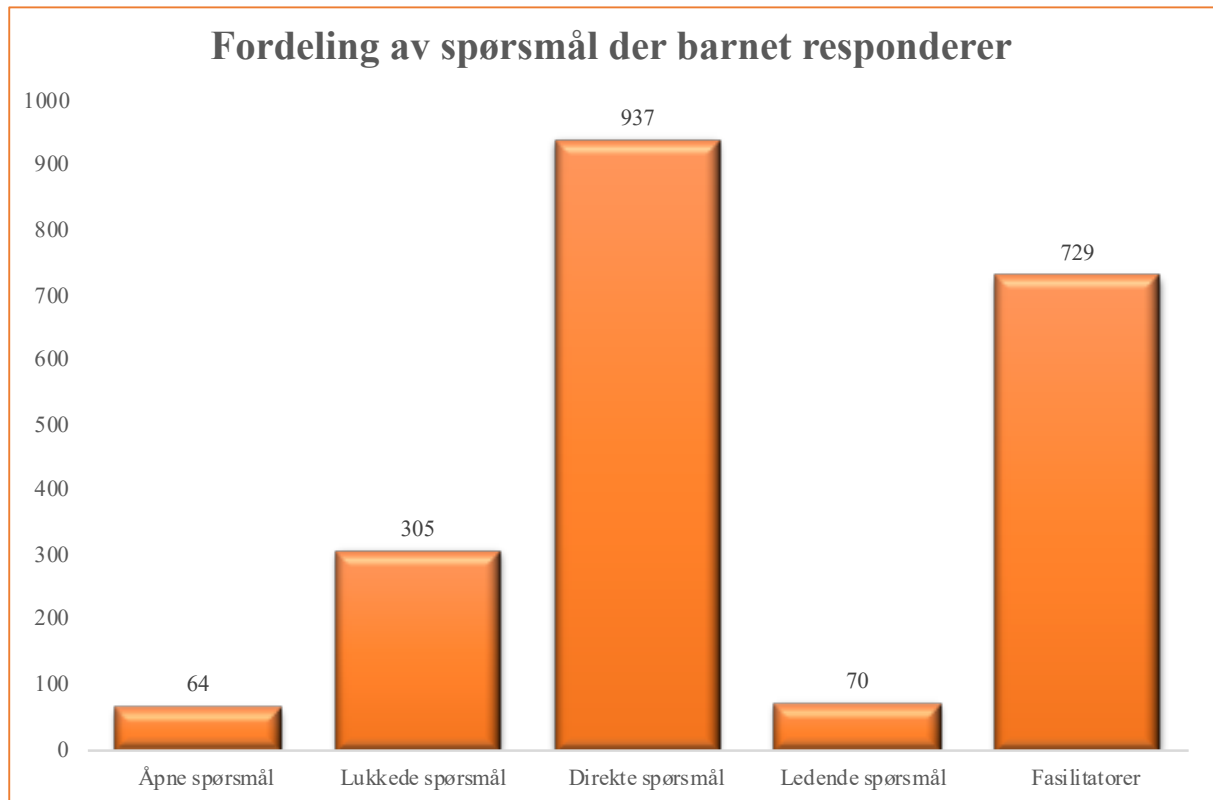


Figur 4.1. Antall spørsmål stilt av avhører fordelt på spørsmålstyper

Gjennom hele avhørsforløpet ble det i de 21 avhørene stilt totalt 4486 spørsmål fra avhørene. Figur 4.1 viser at det ble stilt flest direkte (34.4%) og lukkede spørsmål (32.8%), etterfulgt av ledende spørsmål (6.8%). Åpne spørsmål utgjorde den minste andelen av intervjuerspørsmål stilt i avhørene (2.4%). Fasilitatorer utgjorde også en høy andel (23.4%). Prosentandelen angir gjennomsnittet for samtlige 21 avhør. Denne tendensen indikerer at det ikke har vært noen særlig endring i spørsmålstype stilt av avhører de siste 10 årene. Sammenlignet med Johnsen og kollegaers sine funn er bruken av lukkede og direkte spørsmål høy og andelen åpne spørsmål er bekymringsverdig lav (Johnson et al., 2015).

Grunnet lav registrering på åpne spørsmål og åpne fokuserte spørsmål ble disse to variablene kollapset sammen til én variabel og deretter brukt i analysene (forklart i 3.3.1). Det ble utført en manuell analyse av åpne spørsmål og åpne fokuserte spørsmål hver for seg for å se om spørsmålstypene ble tatt i bruk av avhører. Av de 21 sekvensielle avhørene ble det i 6 (28.5%) av avhørene verken brukt åpne spørsmål eller åpne fokuserte spørsmål. Det ble i 12 (57.1%) av avhørene brukt kun åpne fokuserte spørsmål. Videre viste resultatene at der kun ble benyttet både åpne spørsmål og åpne fokuserte spørsmål i 3 (14.3%) av avhørene. Denne analysen viser at det i 18 (85.6%) av avhørene verken ble brukt åpne spørsmål eller åpne

fokuserte spørsmål fra avhører. Fordelingen av barnets responser fordelt på type spørsmål stilt fra avhører er illustrert i figur 4.2.



Figur 4.2 Antall ganger barna har respondert med produktiv respons fordelt på type spørsmål

Av totalt stilte spørsmål ($n = 4486$) responderte barna på 2105 av spørsmålene. Det vil si at under halvparten (46.9%) av spørsmålene fra avhører ble respondert med et produktivt svar fra barna. Videre i denne masteroppgaven der det refereres til «*barna responderte*» menes det der barna «responderte med produktiv respons», i og med at «*ikke produktive responser*» ikke er en del av analysene. Det er viktig å merke seg at fordelingen kunne vært annerledes om man hadde inkludert ikke produktive responser fra barna i analysen.

Barna responderte flest ganger på direkte spørsmål (44.5%), deretter lukkede spørsmål (14.4%), etterfulgt av ledende spørsmål hvor barnas responser utgjør 3.3%. Åpne spørsmål utgjorde den minste andelen av responser fra barna (3%). Barna responderte relativt godt på fasilitatorer fra avhører (34.6%). Dette kan tyde på at barna responderer bra på denne formen for sosial støtte fra avhører. Fasilitatorer vil si verbalisering av non-verbalt språk som er med på å føre kommunikasjonen fremover, eksempelvis «*mhm*». Avhører tilfører ikke noe nytt til

samtalen, men speiler og støtter barnet til å snakke videre. Prosentandelen angir gjennomsnittet for samtlige 21 avhør. Antall stilte spørsmål fra avhører fordelt på alder er illustrert i tabell 4.2.

Spørsmålstype	Alder			
	44 - 58 mnd		59 - 74 mnd	
	antall	%	antall	%
Åpne spørsmål	43	2.0%	66	2.8%
Tvungende spørsmål	637	30.1%	838	35.3%
Direkte spørsmål	764	36.1%	781	32.9%
Ledende spørsmål	176	8.3%	131	5.5%
Fasilitatorer	495	23.4%	555	23.4%
Totalt	2115	47.1%	2371	52.9%

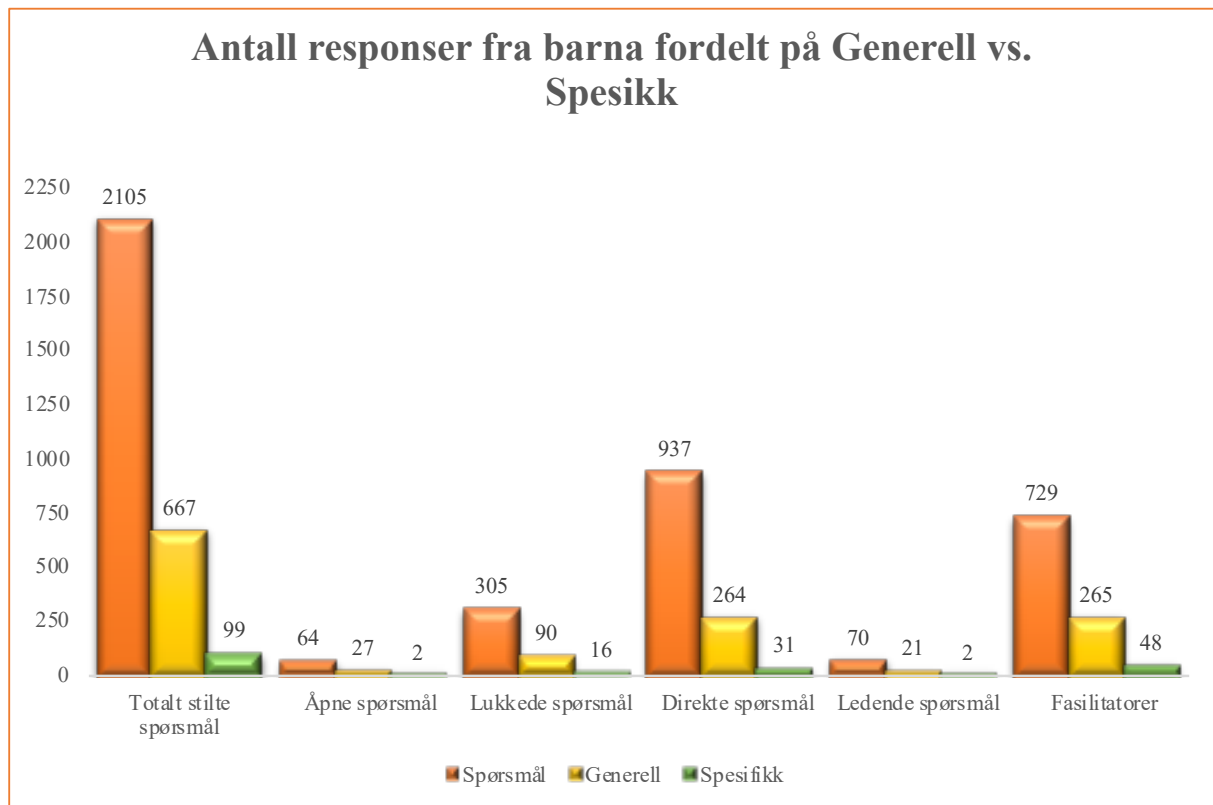
Tabell 2.2. Antall stilte spørsmål fordelt på alder

One-way between-groups Anova ble benyttet for å undersøke om avhører stilte ulike type spørsmål til ulike aldersgrupper. Barna i utvalget ble delt inn i to grupper i henhold til alder (44-58 mnd og 59-74 mnd). Det ble funnet en signifikant sammenheng når avhører stilte direkte spørsmål ($p = .01$) når man ser det i sammenheng med aldersgruppene. Det ble også funnet en signifikant sammenheng der avhører benyttet seg av fasilitatorer ($p = .00$) når man ser det i sammenheng med aldersgruppene. Til tross for at direkte spørsmål og fasilitatorer nådde statistisk signifikans, var forskjellen i gjennomsnittlig score mellom den yngste aldersgruppen ($M = 1.04$, $SD = 0.20$) og den eldste aldersgruppen ($M = 1.05$, $SD = 0.25$) liten under direkte spørsmål. Forskjellen var også liten mellom den yngste aldersgruppen ($M = 205$, $SD = 181.56$) og den eldre aldersgruppen ($M = 178.63$, $SD = 133.98$) når man ser på antall fasilitatorer brukt fra avhører. Det er imidlertid interessant å merke seg forskjellen mellom åpne spørsmål, direkte spørsmål og ledende spørsmål mellom aldersgruppene. Den yngste aldersgruppen blir stilt flere direkte og ledende spørsmål sammenlignet med den eldste aldersgruppen, og de ble stilt færre åpne spørsmål. Det kan også være nyttig å se på totalt antall spørsmål stilt i de ulike aldersgruppene. De yngste barna ble stilt færre spørsmål sammenlignet med de eldste barna. Forskjellen er imidlertid ikke stor, men med et større utvalg kan det være interessant å se om denne forskjellen forblir stabil, øker eller jevner seg ut. Det er her også viktig å merke seg at dette kun er analyser på produktive responser, og fordelingen kan være annerledes om man hadde inkludert ikke produktive responser fra barna.

4.3 Generell vs. Spesifikk informasjon

Videre ble det gjort analyser ved hjelp av Mann-whitney U-test for å se på hva slags type informasjon barna ga i avhørene og hvorvidt den var generell eller spesifikk. Det ble kun gjort analyser på responsene fra barna der barna responderte med enten generell informasjon eller spesifikk informasjon. Resten av barnas responser ble det ikke gjort analyser på, det vil si der barnet hadde manglende respons (barnet svarer ikke eller svarer med «*jeg vet ikke*» eller «*jeg husker ikke*»), og responser der barnet bruker begreper som indikerer usikkerhet (f.eks., «*jeg tror*», «*kanskje*» eller «*jeg vet ikke/husker ikke*»).

Av de spørsmålene som ga produktiv respons ($n = 2105$) ble det gitt enten generell eller spesifikk informasjon fra barna i 766 av spørsmålene, det utgjør en prosentandel på 36.9%. Om vi ser på totalt antall stilte spørsmål ($n = 4486$) i avhørene utgjør generell og spesifikk informasjon fra barna kun 17.1%. De resterende 83% kan eksempelvis være manglende respons fra barnet eller der barnet kun kommer med verbal bekreftelse/avkreftelse («*ja*» eller «*nei*»), non-verbal bekreftelse, eller der barnet kommer med avledende (off-topic) informasjon. Disse svarresponsene inneholder responser som ikke egner seg til å undersøke type informasjon innenfor et hukommelsesperspektiv og hvorvidt den er generell eller spesifikk, og er derfor ikke en del av analysene. Antall produktive responser fra barna fordelt på generell informasjon og spesifikk informasjon er illustrert i figur 4.3.

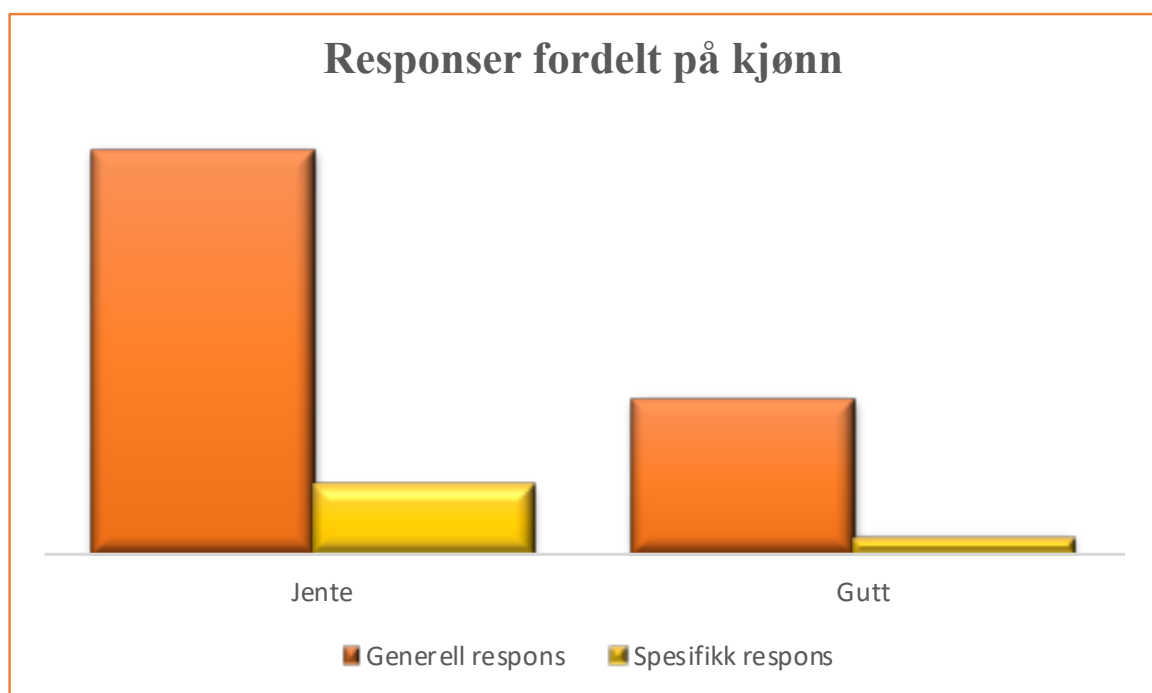


Figur 4.3. Antall produktive responser fra barna fordelt på Generell vs. Spesifikk

Figur 4.3 viser en oversikt over fordelingen av spørsmålstyper og hvilke spørsmålstyper som genererer generell og spesifikk informasjon. Som forventet ble det generert flere responser med generell informasjon enn spesifikk informasjon. Det ble generert totalt 667 (31.7%) responser med generell (G) informasjon og 99 (4.7%) responser med spesifikk (S) informasjon. Barna responderte flest ganger på direkte (G=12.5%, S=1.5%) og lukkede spørsmål (G=4.3%, S=0.7%) fra avhører, etterfulgt av åpne spørsmål (G=1.3%, S=0.09%). Ledende spørsmål utgjorde den minste andelen av responser fra barna (G=0.9%, S=0.09%). Med andre ord så forteller barna lite generell så vel som spesifikk informasjon når de blir stilt ledende spørsmål. Barna genererte også vesentlig mer generell (12.6%) informasjon sammenlignet med spesifikk (2.3%) informasjon når avhører gjør bruk av fasiliterende uttrykk. Prosentandelen angir gjennomsnittet for samtlige 21 avhør.

Independent samples T-test ble videre benyttet for å undersøke om det var en sammenheng mellom spørsmålstyper og generell vs. spesifikk informasjon gitt av barna. Analysene viste ingen signifikans for henholdsvis generell ($M = 96.41$, $SD = 12.09$) og spesifikk ($M = 100$, SD

= 0; $t(35) = -0.51, p = .62$, two-tailed) informasjon sett i relasjon til åpne spørsmål stilt av avhører. Størrelsen på forskjellen i gjennomsnitt (mean difference = - 3.59, 95% CI: -17.95 til 10.77) var lav. Det var ingen signifikants for generell ($M = 98.80, SD = 9$) og spesifikk ($M = 97.5, SD = 10.99; t(373) = 0.99, p = .33$, two-tailed) informasjon sett i relasjon til lukkede spørsmål stilt av avhører. Størrelsen på forskjellen i gjennomsnitt (mean difference = 1.3, 95% CI: -1.29 til 3.89) var moderat. Videre var det ingen signifikant forskjell for generell ($M = 1.05, SD = 0.23$) og spesifikk ($M = 1.11, SD = 0.32; t(422) = -1.87, p = .15$, two-tailed) informasjon sett i relasjon til direkte spørsmål stilt av avhører. Størrelsen på forskjellen i gjennomsnitt (mean difference = - 0.07, 95% CI: -0.14 til 0.01) var også her høy. Det var heller ingen signifikante forskjeller når det gjaldt generell ($M = 97.92, SD = 10.04$) og spesifikk ($M = 83.33, SD = 25; t(103) = 3.52, p = .12$, two-tailed) informasjon sett i relasjon til ledende spørsmål stilt av avhører. Størrelsen på forskjellen i gjennomsnitt (mean difference = 14.58, 95% CI: 6.36 til 22.81) var lav. Avslutningsvis, viste analysen heller ingen signifikant forskjell for generell ($M = 167.51, SD = 128.75$) og spesifikk ($M = 162.18, SD = 97.31; t(273) = 0.34, p = .81$, two-tailed) informasjon sett i relasjon til failitatorer brukt av avhører. Størrelsen på forskjellen i gjennomsnitt (mean difference = 5.32, 95% CI: -37.16 til 47.82) var høy. Generell informasjon og spesifikk informasjon fordelt på kjønn er illustrert i figur 4.4 og tabell 4.3.



Figur 4.4. Generell vs. Spesifikk respons fra barna fordelt på kjønn

	Jente	Gutt
Generell	73.3%	27.7%
Spesifikk	81.4%	18.6%

Tabell 4.3. Generell vs. Spesifikk respons fra barna fordelt på kjønn

Det er interessant å merke seg type informasjon barnet ga fordelt på de 21 sekvensielle avhørene som varierte i forhold til kjønn. Jenter ga flest responser, på så vel generell som spesifikk informasjon, på spørsmål stilt fra avhører. Dette utgjør en fordeling på 73.3% generell informasjon og 27.7% spesifikk informasjon hos jentene. Gutter gir noe færre informasjon med en fordeling på henholdsvis 81.4% generell informasjon og 18.6% spesifikk informasjon totalt sett i sine responser til avhører. Denne fordelingen antyder at gutter i snitt svarer mer generelt på spørsmål enn jenter. Fordelingen har et signifikansnivå på $p = .01$ som, gitt at om dette hadde vært et større utvalgt, så ville resultatene kunne generaliseres til populasjonen. Generell informasjon og spesifikk informasjon fordelt på alder er illustrert i tabell 4.4.

	Alder	
	44 - 58 mnd	59 - 74 mnd
Generell	47.3%	52.7%
Spesifikk	31.7%	68.3%

Tabell 4.4. Generell vs. Spesifikk respons fordelt på alder

Til slutt ble det gjort en crosstab analyse med chi-square for å se på forskjellen mellom alder og type informasjon barnet ga i avhør. Tabell 4.4 viser at de eldste barna ga en høyere andel spesifikk informasjon sammenlignet med de yngste barna. De eldste barna ga mer generell informasjon enn de yngste barna, men ikke en markant forskjell. Denne analysen indikerer at mengden informasjon fra barna øker i takt med alder. Fordelingen har et signifikansnivå på $p = .00$ noe som igjen indikerer at dersom utvalget hadde vært større kunne resultatene generaliseres til populasjonen.

5. Diskusjon

I dette kapittelet drøftes funnene fra analysenes resultater opp mot teori og tidligere forskning på feltet. Formålet med denne oppgaven har vært å kartlegge hvilke spørsmålstyper avhører benytter seg av i de sekvensielle avhørene og se disse i sammenheng med responser fra barna. Dette innebærer å undersøke hvilke spørsmålstyper som generer generell og spesifikk informasjon fra barna. Videre er dette også sett i sammenheng med barnas kjønn og alder for å undersøke hvorvidt de to faktorene hadde påvirkning på hvilken type informasjon barna redegjorde for. Jeg har også sett på om de anbefalte spørsmålsstrategiene slik de presenteres i SA-modellen (Langballe & Davik, 2017) benyttes av avhørerne i dette utvalget.

I denne masteroppgaven har jeg analysert et utvalg sekvensielle avhør ($N = 21$) av førskolebarn der det har foreligget mistanke om at barnet har vært utsatt for vold eller seksuelle overgrep. I alle sakene var det tatt ut tiltale. Politiet som avhørte barna har alle vært gjennom prosessene som kreves for å kunne avhøre sårbare førskolebarn i Norge. Dette innebærer formell etterutdanning og påfølgende trening.

Innledningsvis ble følgende problemstillingen framsatt:

Hvilke spørsmålstyper i avhør av førskolebarn er assosiert med generell og spesifikk informasjon i barnas responser der det foreligger mistanke om, eller der barnet er utsatt for vold og/eller seksuelle overgrep?

Det ble deretter lagt frem to hypoteser:

(1) Avhører bruker få åpne spørsmål. Andelen lukkede og suggestive spørsmål vil være høyere enn andelen åpne og åpne fokuserte spørsmål. Barn vil kunne respondere bedre på åpne og åpne fokuserte spørsmål.

(2) Andelen generell informasjon vil være høyere enn spesifikk informasjon. Det vil komme mest generell og spesifikk informasjon når avhører stiller et åpent spørsmål sammenlignet med andre spørsmålstyper. Mengden informasjon fra barna vil øke i takt med alderen.

5.1 Spørsmålstyper stilt av avhører

5.1.1 Åpne og fokuserte spørsmål

Resultatene i denne studien viser at avhørerne i stor grad anvendte direkte, lukkede og suggestive spørsmål for å samle inn informasjon fra førskolebarna i avhør. Det ble også stilt en lav andel åpne spørsmål. Dette samsvarer med tidligere forskning på feltet (Baugerud et al., 2020; Johnson et al., 2015). Den første hypotesen fremsatt i oppgaven ble med dette underbygget. Frekvensen av åpne spørsmål (2,4%) rapportert i denne studien samsvarer med resultater rapportert i tidligere studier. Til tross for nasjonale og internasjonale anbefalinger benyttes en svært lav andel åpne spørsmål i avhør av yngre barn (Baugerud et al., 2020; Hershkowitz, Orbach, et al., 2012).

Videre viste resultatene av analysene at det i hele 18 (85.6%) avhør ikke ble anvendt åpne spørsmål, og at 6 (28.5%) av disse 18 avhørene heller ikke inneholdt bruken av åpne fokuserte spørsmål. Det var kun 3 (14.3%) av de 21 sekvensielle avhørene i dette utvalget som inneholdt både åpne spørsmål og åpne fokusert spørsmål. Den lave andelen åpne spørsmål er skuffende, fordi få åpne og åpne fokuserte spørsmål i avhør kan bidra til at barn i større grad rapporterer feilinformasjon (Langballe & Davik, 2017).

Vekten av verdien ved åpne spørsmål støttes av studier som viser at svarresponsen er tre til fem ganger mer informative ved bruk av åpne spørsmål fra avhører (Hershkowitz et al., 2007; La Rooy et al., 2015). Resultatene er imidlertid ikke overraskende da tidligere forskning har vist at det har vært liten endring i åpne spørsmål de siste 25 årene til tross for nye utviklede metoder, samt forskningsbaserte anbefalinger for gjennomføringen av avhør av førskolebarn (Johnson et al., 2015; Thoresen et al., 2006). Åpne spørsmål er å foretrekke fordi resultater fra flere store feltstudier og eksperimentelle studier har vist at barn responderer med mer korrekte og utfyllende beretninger når de stilles åpne spørsmål (Hershkowitz et al., 2007; La Rooy et al., 2015). Bruken av åpne spørsmål gir dessuten barnet muligheten til å snakke fritt fra minnet. Med åpne spørsmål må barnet søke i hukommelsen etter all relevant informasjon sammenlignet med eksempelvis fokuserte spørsmål der barnet kun trenger å søke etter en enkel informasjon, noe som begrenser total mengde informasjon å rapportere. Videre kan åpne spørsmål eksempelvis ha en betydning i retten der avgjørelser påvirkes av barnet sine

rapporteringer. Her er åpne spørsmål å foretrekke fordi de kan gi gode og nøyaktige tilbakemeldinger fra barnet og sjansen for feilrapporteringer er lav (La Rooy et al., 2015). Det kan virke som det er vanskelig for avhører å ta i bruk åpne spørsmål i avhør med førskolebarn utsatt for vold og/eller seksuelle overgrep. I Henderson med kollegaer (2020) sin studie fant de at avhørers åpne spørsmål viste seg å være falske åpne spørsmål i omkring ¼ av tilfellene. De fant med dette at avhører gjerne hadde misforstått bruken av åpne spørsmål, der de begynte spørsmålet som en invitasjon til å la barnet fortelle fritt fra minnet, men endte spørsmålet i en annen spørsmålsform. På denne måten ble det stilt det avhører trodde var mange åpne spørsmål, men spørsmålsformuleringen var med dette tolket feil og følgelig brukt feil fra avhører. Et eksempel på et falskt åpent spørsmål kan eksempelvis være *«fortell meg alt om slagene»*.

Det kan med dette tenkes at avhørere finner det vanskelig å formulere, samt bruke åpne spørsmål på en korrekt måte. Dette er spesielt utfordrende når de søker etter spesifikk informasjon fra barnet (Henderson et al., 2020). SA-modellen, og andre modeller, indikerer viktigheten ved bruken av åpne spørsmål i avhør. Det står beskrevet at spørsmålet kan begynne med *«Fortell meg alt om/mer om/videre om 'dette'»* (Langballe & Davik, 2017). En mulig fallgrube er følgelig at avhører tror at så fremst spørsmålet begynner med 'riktig frase', vil det automatisk være et åpent spørsmål som lar barnet fortelle sin egen historie uten påvirkning fra avhører. Et eksempel på en slik mulig feiltolkning av et åpent spørsmål kan være *«Fortell meg hvordan han ser ut»*. Avhører kan være uvitende om hva definisjonen til åpne spørsmål faktisk innebærer (Henderson et al., 2020). Funnene til Henderson med fler (2020) kan være en forklaring på hvorfor andelen åpne spørsmål i mitt utvalg er skremmende lav, til tross for at SA-modellen benyttes og politibetjentene er spesialutdannet. Dette er noe jeg imidlertid ikke har muligheten til å kontrollere for, men som kan tenkes å forklare noe av den lave prosentandelen åpne spørsmål stilt fra avhører.

Forskning viser at førskolebarn helt ned til 3 års alderen i hovedsak er i stand til å svare informativt på åpne og åpne fokuserte spørsmål, og at slike spørsmål øker påliteligheten i svarresponsene til barna (Baugerud et al., 2020, 2014; La Rooy et al., 2015; Myklebust, 2017). Med denne forskningen i bunn er det ønskelig at åpne og åpne fokuserte spørsmål blir benyttet i en større grad enn den er i dagens praksis.

5.1.2 Direkte spørsmål

Andelen direkte spørsmål funnet i utvalget (34.4%) er noe lavere enn funn rapportert i andre studier, eksempelvis av Baugerud med fler (2020) (44%). Denne forskjellen kan muligens skyldes at utvalget i denne studien ($N = 21$) er liten og usikkerheten blir større, sammenlignet med Baugerud med fler (2020) som så på et betydelig større utvalg ($N = 207$). Det kan tenkes at resultatet hadde vært annerledes dersom utvalget i denne studien hadde vært større.

Andelen direkte spørsmål er imidlertid den spørsmålstypen med høyest prosentandel. Dette samsvarer med tidligere forskning, der direkte spørsmål også har vært dominerende (Baugerud et al., 2020; Johnson et al., 2015). SA-modellen indikerer at direkte spørsmål etterspør spesifikk informasjon om en hendelse barnet allerede har nevnt tidligere i avhøret, og at direkte spørsmål gjerne blir brukt for å finne tilleggsinformasjon ved hjelp av hv-spørsmål (f.eks., «*hvem*», «*hva*», «*hvor*»). Mine analyser viser at avhører har benyttet en bemerkelsesverdig høy andel direkte spørsmål uten å ha tatt i bruk åpne eller åpne fokuserte spørsmål. Det kan bety at direkte spørsmål i dette utvalget ikke er brukt for å finne tilleggsinformasjon til en hendelse barnet allerede har forklart seg om under avhør. Retningslinjer etter 'beste praksis' indikerer at direkte og lukkede spørsmål kan stilles i avhør av barn der det er nødvendig og for å eventuelt bekrefte allerede eksisterende informasjon gitt fra barnet (La Rooy et al., 2015; Langballe & Davik, 2017). Sett i sammenheng med disse anbefalingene ville det vært ønskelig at funnene i denne kategorien var lavere, eller at andelen åpne og åpne fokuserte spørsmål var høyere enn andelen direkte spørsmål.

Hershkowitz med fler (2012) fant imidlertid i sin studie at barn i tre til fire års alderen svarte mer informativt på direkte spørsmål sammenlignet med åpne spørsmål fra avhører (Hershkowitz, Orbach, et al., 2012). Dette vil drøftes nærmere i neste delkapittel (5.2) i sammenheng med hvilke spørsmålstyper som resulterer i at barn redegjør for generell og/eller spesifikk informasjon.

5.1.3 Lukkede spørsmål

Andelen lukkede spørsmål (32.8%) er tilnærmet like stor som andelen direkte spørsmål (34.4%). Dette bygger ytterligere opp under den første hypotesen i denne oppgaven. Denne type spørsmål er ikke ønskelig i avhør av førskolebarn fordi slike spørsmålsformuleringer kan

oppmuntre barn til å godta innspill fra avhører og følgelig ville dem i sine forklaringer (Lamb et al., 2018, s. 120). Dette er skuffende da forskning gjentatte ganger har funnet resultater som indikerer at avhører bør unngå bruk av lukkede spørsmål som eksempelvis ja/nei spørsmål der dette er mulig (Baugerud et al., 2020). Barns svar på lukkede spørsmål og ledende spørsmål fører ofte til ufullstendige og feilaktig informasjon. I tillegg er det mer sannsynlig at yngre barn, spesielt førskolebarn, svarer feilaktig på lukkede spørsmål sammenlignet med eldre barn (Langballe & Davik, 2017).

5.1.4 Suggestive spørsmål

Andelen ledende spørsmål og uttalelser (6.8%) er i dette utvalget lavere enn forventet. Samtidig er andelen ledende spørsmål og uttalelser høyere enn andelen åpne spørsmål (2.4%) som predikert i hypotesen. I likhet med funnene til Baugerud med fler (2020) blir det stilt flere suggestive spørsmål til de yngste barna sammenlignet med de eldre barna. Forskjellen i mine funn er imidlertid ikke så store, da det for de yngste barna i dette utvalget utgjør 8.3% mot 5.5% for de eldste barna. Forskjellen mellom de to aldersgruppene er likevel eksisterende og den er viktig å merke seg da slike funn også eksisterer i tidligere forskning som har sett på ledende spørsmål i ulike aldersgrupper (Baugerud et al., 2020; Johnson et al., 2015).

Det er godt dokumentert at førskolebarn i alderen tre til fem år er sårbare for eksterne påvirkninger. Dette indikerer at bruk av suggestive spørsmål vil kunne ha en negativ effekt på barns hukommelse (Goodman & Melinder, 2007). Det er bekreftet gjennom forskning at suggestive spørsmål gir kortere svar fra barna og at responsene har større sannsynlighet for å være feilaktige. I tillegg fører den type spørsmål med seg større risiko for å produsere falske minner hos førskolebarn (Craig et al., 1999; Langballe & Davik, 2017). Imidlertid er det også studier som viser at barn ikke alltid er påvirkbare når de stilles suggestive spørsmål. I en studie av Kulkofsky og Klemfuss (2008) undersøkte de barns evne til å gjenfortelle en hendelse der de ble avhørt suggestivt. De undersøkte 112 barn som var utsatt for en iscenesatt fiktiv hendelse og deretter ble avhørt suggestivt. Studien viste at barna i denne undersøkelsen hadde gode ferdigheter til å gjenfortelle hendelsen korrekt til tross for avhørsmetoden. I tillegg, endret kvaliteten på gjenfortellingen seg lite med gjentatte suggestible avhør (Kulkofsky & Klemfuss, 2008).

Flere artikler hevder at kvaliteten på avhørene i liten grad har forbedret seg de ti siste årene. Videre tyder forskning på at andelen suggestible spørsmål ikke har endret seg i løpet av et 22 års perspektiv (Baugerud et al., 2020; Johnson et al., 2015; Lamb, 2016). Mine funn indikerer derimot en endring og nedgang i andelen suggestive spørsmål. Som følge av at utvalget er lite ($N = 21$) er det viktig å påpeke at dette ikke kan hevdes med sikkerhet. Med et begrenset antall vil usikkerheten tilknyttet funnene være store sammenlignet med studier som analyserer et langt større utvalg. Det er imidlertid spennende å se videre på potensielle endringer i andelen suggestive spørsmål i et større utvalg sekvensielle avhør av førskolebarn.

Langballe og Davik (2017) skriver i sin artikkel at kunnskapen om tilrettelegging under avhør av førskolebarn har gjort det lettere å gjøre justeringer underveis i avhøret for å tilpasse dette til hvert enkelt barn. Dette reduserer risikoen for å stille suggestive spørsmål og derigjennom å motta feilinformasjon fra barnet (Langballe & Davik, 2017). Det kan tenkes at i utvalget i denne masteroppgaven ($N = 21$) har avhørerne klart å gjøre de nødvendige justeringene underveis for å tilpasse avhøret til barnet de avhører. Dette kan ikke kontrolleres for, men kan være en mulig forklaring på hvorfor andelen suggestive spørsmål er lavere i dette utvalget sammenlignet med tidligere studier. Imidlertid kan det naturligvis ikke utelukkes at dette er en tilfeldig varians og at et større utvalg ville frembrakt et annet mønster.

5.1.5 Fasilitatorer

Fasilitatorer utgjorde en høy andel (23.4%) av spørsmålstypene stilt av avhører. Det er den høyeste andelen etter direkte (34.4%) og lukkede (32.8%) spørsmål. Fasilitatorer kan bidra til å trygge barna i avhørssituasjonen og gi de støtte til å fortsette å fortelle sine narrativer. En viktig oppgave avhører har i samtale med førskolebarn er å gjøre barnet trygg og komfortabel. Dette er spesielt viktig i avhør av denne aldersgruppen da førskolebarn kan ha et økt behov for sosial støtte og flere tilretteleggelser sammenlignet med eldre barn (Langballe & Davik, 2017). Hershkowitz med kollegaer (2021) så på betydningen av sosial støtte under avhør, der avhører la vekt på å vise interesse for barnets velvære og barnets utsagn. Avhører viste sosial støtte ved å anerkjenne, gi støttende kommentarer, positive forsterkninger av barnets innsats og støtte barnet i dets følelser og bekymringer. De fant at barn som opplevde mer sosial støtte ga flere avsløringer om overgrep (Hershkowitz et al., 2021). Denne forskningen kan tyde på at fasilitatorer er et av de viktigste verktøyene for å trygge barnet. Følgelig kan den høye

andelen fasilitatorer anvendt i dette utvalget ($N = 21$) ha er en positiv påvirkning på barna. Mye kan tyde på at en slik sosial støtte, der avhører hele veien kommer med små bekræftelser (f.eks., «*mh*») samtidig som barnet snakker, hjelper barnet i å fortelle sine personlige historier uten å bli avbrutt av nye spørsmål.

5.2 Spørsmålstyper som genererte generell eller spesifikk informasjon

Analyser gjort for å se på hvilke spørsmålstyper som genererer mest generell og spesifikk informasjon fra barnet viste at direkte ($G = 12.5\%$, $S = 1.5\%$) spørsmål er den spørsmålstypen som genererte mest informasjon i avhørene. Den høye andelen direkte spørsmål kan være knyttet til at avhører benyttet seg av denne spørsmålstypen flest ganger generelt sett, og med dette bruker direkte spørsmål for å fremkalle mer detaljer i barnets beskrivelser. Av de spørsmålene avhører stilte som ga produktiv respons ($n = 2105$) ble det generert enten generell eller spesifikk informasjon i 766 (36.9%) av tilfellene. Andelen generell informasjon (31.7%) var høyere enn andelen spesifikk informasjon (4.7%). Forventningen i del to av hypotesen om å finne en høyere andel generell informasjon i barnas responser, ble med dette styrket. Direkte spørsmål som består av hv-spørsmål er ikke nødvendigvis negativt fordi det kan følge opp informasjon barna alt har redegjort for. Dette rettfærdiggjør imidlertid ikke at direkte spørsmål er den spørsmålstypen som er anvendt mest hyppig. Spesielt bekymringsfullt er det at andelen åpne og åpne fokuserte spørsmål er markant lavere sammenlignet med andelen direkte spørsmål. Det kan tenkes at direkte spørsmål blir brukt feil eller for hyppig av avhører. Hypotesen om at barn vil respondere bedre på åpne og åpne fokuserte spørsmål er med dette svekket. Det er imidlertid vanskelig å kontrollere for, fordi andelen åpne spørsmål og åpne fokuserte spørsmål hadde en lav uttelling i dette utvalget ($N = 21$).

Fasilitatorer er den kategorien som har generert flest tilfeller av generell og spesifikk informasjon ($G = 12.6\%$, $S = 2.3\%$). Dette er en noe større andel sammenlignet med andelen direkte spørsmål knyttet til barnas responser. Andelen generell og spesifikk informasjon rapportert fra barna er med dette høyest når avhører benytter seg av fasilitatorer, sett opp mot de ulike spørsmålstypene. I retningslinjene til SA-modellen er det beskrevet at en svært viktig del av avhøret er å trygge og støtte barna slik at barnet føler seg sett og ivaretatt (Langballe & Davik, 2017). Resultatet i dette utvalget kan tyde på at barnet under avhør har følt seg både sett og ivaretatt fordi fasilitatorer har generert den høyeste andelen med informasjon.

Fasilitatorer kan tyde på at avhører gir sosial støtte til barnet, ved at avhører bekrefter at han/hun følger med, er interessert og lytter til barnet. Det kan tyde på at fasilitatorer får barnet til å føle seg tilstrekkelig trygg til å fortsette samtalen uten nye spørsmål fra avhører.

Andelen generell og spesifikk informasjon er imidlertid svært lav om man ser på totalen av antall spørsmål ($n = 4486$). Generell og spesifikk informasjon gitt av barna i avhør (766) utgjør kun 17.1% av barnas totale responser. Langballe og Davik (2017) påpeker at man kan tilrettelegge for flere avhør med barnet om det viser seg å være et behov. Resultatene i denne studien kan tyde på at barna har behov for flere avhør for å komme med mer generell og spesifikk informasjon. Helt ny forskning viser fordelene med å intervjuer førskolebarn barn i to ulike avhør (Hershkowitz et al., 2021), der fokuset hovedsakelig ligger på å gi barna støtte. I studien til Hershkowitz med fler (2021) undersøkte de dynamikken i avhør som gikk over to omganger. De ønsket å se på effekten av å gi sosial støtte under det første avhøret og om dette ville påvirke avsløringer om overgrep i det andre avhøret. Det var totalt 202 barn mellom 3 ½ til 13 ½ år som var mistenkte ofre for overgrep som deltok i undersøkelsen. Disse 202 barna avslørte ikke overgrep i første avhør. Over halvparten av barna ($n = 104$) i undersøkelsen fortalte om overgrep i det andre avhøret. Ingen av barna som avslørte at de var utsatt for overgrep i andre avhør fortalte om dette i det første avhøret. Økt fokus på emosjonelle strategier kan bidra til å bygge trygghet rundt barnet fra avhørers side (Faller et al., 2010), der målet vil være å få barnet til å fortelle om overgrep. Studien til Hershkowitz med fler (2021) bekrefter at enkelte barn trenger mer tid til å fortelle om overgrep selv med støttende avhørere.

Når avhører gir støtte er barn mer samarbeidsvillige og følelsesmessig uttrykksfulle. Disse reaksjonene hos barn er knyttet til å gi mer informasjon angående overgrep, samt stimulere til mer sammenhengende narrativer. Flere støttende avhør kan gjøre barnet i stand til å danne relasjoner med avhører i eget tempo og på denne måten føle seg mer komfortabel med å snakke om voldelige opplevelser. Med fokus på sosial støtte under avhør ble det lagt vekt på innbydende hilsener og å gi uttrykk for interesse for barnets velvære og interesse for barnet selv (f.eks., «*jeg er veldig interessert i å bli kjent med deg*»). Det ble lagt vekt på støttende kommentarer, positive forsterkninger av barnets innsats, følelsesmessig støtte og å utforske barnets følelser og bekymringer (f.eks., «*du sier du føler deg flau over å snakke om det,*

vennligst fortell meg om det»). Resultatene av Hershkowitz og kollegaers (2021) studie antyder at en høyere grad sosial støtte i det første avhøret assosieres med flere avsløringer og økt samarbeid i det andre avhøret (Hershkowitz et al., 2021).

Denne forskningen indiker at barn, og da spesielt yngre barn, trenger mer tid på å komme med en avsløring om vold og/eller seksuelle overgrep, og at trygghet er en kritisk faktor. Langballe og Davik (2017) skriver at man kan avhøre førskolebarn i flere ulike avhør om det er behov for det. Det kan tyde på at barn trenger mer tid til å arbeide med relasjonen til en ny voksen og at flere avhør gir muligheten for å gradvis danne en trygg relasjon med avhører og de nye omgivelsene. Blasbalg med fler (2020) støtter denne forskningen og skriver at gjentatte avhør er å anbefale til tross for kostnadene dette eventuelt medfører. Dessuten er avsløring om et overgrep ofte identifisert som en prosess og ikke som et engangstilfelle (Blasbalg et al., 2020). I mitt utvalg er det ingen informasjon om hvorvidt avhøret er det første avhøret av barnet. Det er heller ikke oppgitt hvorvidt det er gjennomført kun et eller flere oppfølgingsavhør. Studien kan dermed ikke kontrollere for, eller belyse, hvorvidt barn i større grad forteller om vold og/eller seksuelle overgrep dersom de blir avhørt i flere omganger. Det er likevel sannsynlig at det kun er gjennomført et avhør av barna i utvalget, da det i liten grad gjennomføres oppfølgingsavhør i Norge. Det anses derfor som en mulighet at den generelle og spesifikke informasjonen fra førskolebarna har en såpass lav prosentandel som et resultat av mangelen på oppfølgingsavhør. En interessant og naturlig utvidelse av min oppgave, ville derfor vært å sett på om andelen informasjon hadde økt, samt hva slags type informasjon som ble gitt, dersom det ble gjennomført et oppfølgingsavhør.

Forskning viser en sammenheng mellom hvordan avhører stiller spørsmål og hvordan barnet verbalt responderer. I studien til Schneider med fler (2011) undersøkte de hvorvidt spørsmålene ble stilt generisk (f.eks., *«hva skjedde»*) eller episodisk (f.eks., *«hva skjedde i går?»*), og hvorvidt dette påvirket barnas svarresponser. Resultatene viste at barna i studien rapporterte vesentlig mer på generiske spørsmål stilt fra avhører sammenlignet med episodiske spørsmål stilt fra avhører. I likhet med flere øvrige studier og protokoller påpeker Schneider med kollegaer (2011) viktigheten av åpne spørsmål, men skriver imidlertid at en for høy andel åpne spørsmål kan gjøre det utfordrende for avhører å få komplette

redegjørelser fra barn. Yngre barn kan ha vanskeligheter med å gi rikelig med informasjon når de snakker fritt fra hukommelsen, til forskjell fra eldre barn (Schneider et al., 2011).

Generelle minner lagres ofte hyppigere enn spesifikke minner i hukommelsen hos yngre barn. Hukommelsen om det generelle er mer kompleks og holdbar sammenlignet med hukommelsen for det spesifikke (Connolly & Gordon, 2014). Følgelig blir det avhørers oppgave å hjelpe barnet med å huske spesifikke minner, da dette er viktig informasjon når det gjelder vold og/eller seksuelle overgrepssaker. Connolly og Gordon (2014) fant at barn kan rapportere bedre på spesifikke hendelser om de blir stilt et generisk spørsmål først, for så å bli spurt om det spesifikke senere. Dette kan bidra til å aktivere hjernen til å huske de spesifikke minnene bedre og hjelpe barna med å få frem flere detaljer om en gitt hendelse. En studie gjort av Lamb med fler (2003) viste at det var signifikante forskjeller i gjennomsnittlig antall detaljer gitt av barn mellom fire og åtte år. Gjennomsnitt for de yngste barna var på tre detaljer mot åtte detaljer hos de eldste barna. Følgelig økte antall detaljer med alder. Studien til Lamb med fler (2003) viste tydelig at barn helt ned til fire års alderen kan gi betydelig og viktig informasjon om vold og seksuelle overgrep som svar på åpne spørsmål (Lamb et al., 2003). Resultatene i mine analyser fant også en økning i andel informasjon gitt av barna i den eldre aldersgruppen.

På bakgrunn av det nevnte studiet er ikke nødvendigvis mine funn angående lav andel generell og spesifikk informasjon sett i sammenheng med spørsmålstyper stilt av avhører skuffende, men heller forventet. Studien til Schneider med kollegaer (2011) viser at barna responderte mest på åpne invitasjoner fra avhører, og mindre på fokuserte spørsmål. Mitt utvalg har en lav andel generiske spørsmål og en høy andel episodiske spørsmål. Dette kan forklare den lave andelen generell og spesifikk informasjon gitt fra førskolebarna. I studien til Gülgöz og Gelman (2015) fant de at barn husker generiske spørsmål bedre enn episodiske spørsmål stilt fra avhører, og at barna husker generell informasjon bedre enn spesifikk informasjon.

I avhør tilknyttet mistanke om vold og/eller seksuelle overgrep blir barn spurt om å gjenfortelle emosjonelle og traumatiske minner de har opplevd i tidlig alder. I motsetning, blir det i flere studier undersøkt hvorvidt barn kan gjenfortelle en nøytral hendelse knyttet til ulike følelsesaspekter for å måle hvor nøyaktig deres hukommelse kan antas å være (Davis, 1999;

Nuttall et al., 2014). Barn som blir utsatt for vold og/eller seksuelle overgrep kan oppleve skadevirkninger som eksempelvis økt uro, redsel, svekket hukommelse, og vansker med oppmerksomhet og konsentrasjon (Gaensbauer, 2002). Følgelig kan overførbarheten av studier som ikke undersøker reelle avhør der det er mistanke om vold og/eller seksuelle overgrep, men derimot nøytrale hendelser, svekkes betraktelig.

Forskning har også undersøkt traumerelaterte ordbruk og følelser i avhør med barn utsatt for overgrep. Traumerelatert ordbruk refererer til ord eller uttrykk som et individ forbinder med et traume og kan ha en negativ påvirkning på det emosjonelle og det selvbiografiske minnet. Sistnevnte gjennom at minnet kan svekkes. Barns metakognitive utvikling har også en betydning, og barns kunnskap og innsikt i egne tankeprosesser er en kapasiteten som utvikles i takt med alder. Den bidrar til å avgjøre om barn har evnen til å gjenkjenne spørsmål, forstå spørsmålet og deretter evner å lagre eller hente frem relevant informasjon fra hjernen. Yngre barn finner det vanskelig å fokusere oppmerksomheten og å søke i hukommelsen under avhør. Svært unge barn kan svare på ord eller enkle setninger, fremfor å forstå og vurdere hele spørsmålet som stilles (Newlin et al., 2015). Dette er også forhold som kan ha spilt inn på resultatene i denne studien da utvalget representerer barn i førskolealder.

Pollak og Tolley-Schell (2003) utførte en eksperimentell undersøkelse på 28 barn mellom 8 og 11 år, der halvparten var utsatt for overgrep og halvparten ikke var utsatt for overgrep. Målet med studien var å undersøke om barn utsatt for overgrep hadde problemer med oppmerksomheten når de bearbeider sinte ansiktskort. Det ble benyttet ansiktskort med ulike følelsesuttrykk (f.eks., sint/glad/nøytral), og det ble festet en elektrode på barnet for å måle reaksjonene til de ulike ansiktskortene. Resultatene viste at barn utsatt for vold hadde vanskeligheter knyttet til sinte ansiktskort. Barna oppfattet sinte ansiktskort som svært fremtredende i forhold til andre følelser, noe som forstyrret den selektive oppmerksomheten til barnet. Målingene fra elektrodene økte hos barna utsatt for vold, noe som tyder på kognitive forstyrrelser. Det var ingen forskjell i reaksjonene blant de to gruppene på glade ansiktskort (Pollak & Tolley-Schell, 2003). Studier har også vist at barn utsatt for vold, sammenlignet med barn ikke utsatt for vold, har større vanskeligheter med å roe seg etter at de har opplevd en følelse av sinne (Pollak et al., 2005).

Field med fler (2001) presenterte traumerelaterte ord (f.eks., voldtekt) til en gruppe kvinner ($N = 51$) utsatt for seksuelle overgrep da de var barn for å undersøke eventuelle endringer i oppmerksomheten. Kvinnene ble introdusert for både traumerelaterte og nøytrale ord. Hvert ord hadde en farge, og kvinnene skulle gjengi fargen på ordet som ble gitt. Når de ble introdusert for et traumerelatert ord avtok tidsbruken kvinnene trengte for å gjengi fargen. Dette var ikke tilfelle når nøytrale ord ble introdusert (Field et al., 2001).

Slike funn kan tyde på at svekkelser i oppmerksomheten tilknyttet traumerelatert informasjon påvirker hukommelsen. Imidlertid har ikke disse studiene en direkte kobling til selvbiografiske minner. Likevel kan funnene tyde på at traumerelaterte ord og informasjon har en påvirkning på hukommelsesprosessen. Følgelig kan disse funnene mulig forklare hvorfor generell og spesifikk informasjon i mitt utvalg er såpass lavt. Det kan tenkes at oppmerksomheten til barna svekkes dersom avhører tydelig ønsker å få frem informasjon om et opplevd traume. Dette kan igjen påvirke barna sin hukommelse negativt. Videre kan det også tenkes at traumerelaterte ord med større sannsynlighet blir inkludert i direkte spørsmål heller enn i åpne spørsmål.

5.2.1 Sårbarhet knyttet til hukommelsen hos førskolebarn

En annen faktor som kan være forklarende for en såpass lav andel generell og spesifikk informasjon, sett i forhold til svarresponser fra barna, kan være det faktum at barn kan glemme. Det å glemme er fundamentalt, og noe som skjer alle. Tradisjonelle utviklingsperspektiver påpeker at hukommelsen for å lagre episodiske minner er underutviklet frem til omkring syv år, og at yngre barn har problemer med å huske 'automatisk'. Det betyr at førskolebarn har mindre kapasitet til å mentalt reise tilbake til minner og gjenoppleve tidligere erfaringer og opplevelser. Desto yngre et barn er, desto større risiko er det for at minnene forsvinner i amnesiens glemsel. Infatil amnesi vil si at vi ikke husker personlige hendelser fra de første leveårene, og flere studier tyder på at det vanligste er at det tidligste minnet er fra tre til fire årsalderen (Moe et al., 2012, s. 198). Forskning viser at det å glemme opplevelser og minner kan gjelde barn frem til førskolealder (Bauer, 2015). Følgelig kan det hevdes at funnene i denne studien også er et resultat av en ikke fullt tilstrekkelig utviklet hukommelse hos de yngste barna i utvalget. Som et resultat redegjør de for få generelle og spesifikke responser.

Videre er det å huske en opplevelse ikke tilstrekkelig for at barn vil være i stand til å beskrive den for andre. Avhør er utfordrende for unge barn fordi det ofte involverer svært ulike samtalemønstre sammenlignet med hva barnet er vant med, samt at det stilles et ukjent antall krav til detaljer og beskrivelser. Førskolebarn kan ta i bruk ord de ikke forstår betydningen av og de kan bli forvirret av selv enkle begreper som «*i morgen*», «*mye*» eller «*lang tid*». Når barn modnes med økende alder, klarer de å tilegne seg flere ord og klarer å ta ordene i bruk på en korrekt måte. Avhør av barn som kan ha vært utsatt for vold og/eller seksuelle overgrep, ulike juridiske forhold samt terminologien for seksuelle møter kan imidlertid være utenfor førskolebarns rekkevidde og forståelse (Newlin et al., 2015).

I løpet av barndommen blir hukommelsen for tidligere hendelser og opplevelser gradvis bedre. Det er enkelte årsaker som påvirker sårbarheten i hukommelsen og fører til at barnet glemmer (Bauer, 2015). Det er de eksplisitte minnene som viser en tydeligere og raskere glemselskurve sammenlignet med de implisitte minnene. Det er derfor tydelig at glemselsfunksjonen ofte ses i sammenheng med og dreier seg om et eksplisitt minne (Moe et al., 2012, s. 207). Mine funn kan også tyder på dette. Det er lant flere generelle responser fra barna enn det er spesifikke. Barn utsatt for ekstreme former for traumer kan ha svekket og/eller forvrent minne av et traume. Disse barna husker kanskje ikke sine erfaringer på en lineær måte, men i stedet som øyeblikksbilder av hendelser. Minner om traumatiske opplevelser kan følgelig være begrenset (Newlin et al., 2015).

En studie gjort av Nuttall med fler (2014) undersøkte hvordan barns selvbiografiske minne av negative følelser varierte med alderen. Utvalget i studiet besto av førskolebarn mellom fire og seks år. Målet var å bedre forståelsen av hvordan alder kan påvirke evnen til å huske spesifikke selvbiografiske minner, og hvordan det kan forklare aldersrelaterte endringer i minnespesifisiteten. For å forske på dette ble det spurt om barnet kunne fortelle et spesifikt minne knyttet til en spesifikk følelse (f.eks., «*Tenk på en gang du følte deg sint og fortell meg om det*»). Forskning har vist at barns selvbiografiske minne forbedrer seg betydelig i løpet av førskoleårene (Nuttall et al., 2014). Resultatet av studien til Nuttall med fler (2014) bekrefter dette. Resultatene viste at spesifisitet økte i takt med alderen til barnet. Eldre barn ga mer nøyaktige detaljer om overgrepene sammenlignet med de yngre barna (Nuttall et al., 2014). Dette kan tyde på at barn som var eldre da misbruket tok slutt har et mer nøyaktig

langtidsminne av hendelsen sammenlignet med yngre barn (Nuttall et al., 2014). Studien kan bidra til å forklare hvorfor det er mindre sannsynlig at førskolebarn rapporterer om overgrep når de blir avhørt. Dette kan skyldes at de kognitive, kommunikative og emosjonelle faktorene hos de yngste barna ikke er ferdigutviklet, eller er forsinket som en konsekvens av et traume, og det kan følgelig være vanskelig for de yngste barna å forstå spørsmål stilt fra avhører (Lamb et al., 2018, s. 162).

Imidlertid har studier også vist at barn kan ha nøyaktige og detaljerte minner om hendelser relatert til overgrep (Eisen et al., 2007). Videre har forskning funnet at barn helt ned i tre års alderen har nådd en modningsgrad som gjør at enkelte hendelser barnet har opplevd huskes i et lengre tidsrom også inn i voksen alder (Baugerud et al., 2014). En studie gjort av Eisen med fler (2007) indikerer at traumatiske opplevelser som vold og seksuelle overgrep ikke nødvendigvis fører til hukommelsestap eller feilrapporteringer fra barna. De undersøkte 328 barn i alderen 3 til 16 år som var involvert i rettsmedisinske undersøkelser av seksuelle overgrep. Funnene viste at hukommelsen til barna ikke nødvendigvis påvirkes negativt av stressende hendelser. Studien fant få forskjeller i hukommelsen til barn som var utsatt for overgrep sammenlignet med barn som ikke var utsatt for overgrep. Ikke overraskende ble det funnet ulikheter i hukommelsen tilknyttet alder, der de eldre barna fortalte mer sammenlignet med de yngre barna når det gjaldt både mengde og spesifisitet i minnene (Eisen et al., 2007). Evnen til å rapportere spesifikke minner øker med alderen på grunn av utviklingsmessige faktorer slik som språkferdigheter, kunnskap og fordi lagringskapasiteten øker når barn blir eldre (Ogle et al., 2013).

Forskning gjort på nøyaktigheten i selvbiografiske minner hos barn utsatt for en traumatisk opplevelse i barndommen viser at barn kan ha hull i hukommelsen, men at selvbiografiske minner tilknyttet vold eller overgrep ser ut til å være overveiende korrekt i de fleste tilfeller (Ogle et al., 2008, s. 190). Hukommelsen blir bedre og mer nøyaktig når barn blir eldre, og understøtter funnene i min oppgave hvor eldre barn har høyere respons sammenlignet med yngre barn.

5.2.2 Forskjell i kjønn og generell vs. spesifikk informasjon

Analysene i denne oppgaven av generell og spesifikk informasjon gitt av barna viser noen interessante trender tilknyttet kjønn. Funnene tilsier at jenter genererer en betydelig høyere andel generell og spesifikk informasjon sammenlignet med gutter. Denne fordelingen er sterkt signifikant, noe som kan indikere at funnene kan generaliseres til populasjonen dersom et større utvalg undersøkes. Dette er interessante funn jeg ikke hadde forventet å finne i mine analyser. Dette kan tyde på at jenter er mer kognitivt modne sammenlignet med gutter i førskolealder og at dette gjenspeiles i resultatene.

Hershkowitz med fler (2021) skriver i sin artikkel at barn, og spesielt gutter, er mer motvillige til å fortelle om overgrep dersom overgriper er familiær, og at barn under seks år forteller sjeldnere om overgrep sammenlignet med eldre barn (Hershkowitz et al., 2021). Alexander med fler (2005) skriver i sin artikkel at gutter kan være mindre tilbøyelige til å avdekke overgrep enn jenter. Dette understøtter mine funn, og følgelig er ikke resultatene nødvendigvis overraskende. Videre er det relevant å påpeke at det i SA-modellen er tydelige føringer på at avhører skal tilrettelegge for barnets alder, språk og kognitiv modenhet, men det står ingenting om kjønn i protokollen (Langballe & Davik, 2017). Ut ifra mine funn kan det tyde på at avhører også må ta i betraktning at kjønn kan påvirke hvordan barn responderer og gjenforteller fra hendelser de har opplevd.

Forskjellen mellom kjønn når det gjelder hukommelse og minner har lenge vært forsket på (Gryzman & Hudson, 2013; Leydesdorff et al., 2005). Gjentatte ganger har forskning vist at jenter rapporterer mer fra selvbiografiske minner sammenlignet med gutter. Jenter inkluderer ofte fler detaljer om følelser, andre mennesker og utdyper gjerne mer enn gutter (Gryzman & Hudson, 2013). Jenter anvender også et betydelig større ordforråd og mer dialog når de snakker om sine personlige narrativer sammenlignet med gutter. Forskning viser at det er en forskjell når jenter og gutter skal gjenfortelle historier fra eget minne (Leydesdorff et al., 2005).

Davis (1999) gjorde et eksperiment for å se på forskjellen i hukommelsen til jenter og gutter, der totalt 213 barn deltok i studien. Målet var å undersøke hva jenter og gutter husket av følelser og emosjoner. Davis introduserte fem ulike følelser for jenter og gutter og ønsket at

barna skulle fortelle om hendelser de hadde opplevd der de kjente på de ulike følelsene. Barna ble spurt hvor mange historier de husket der de kjente på den gitte følelsen og ble oppfordret til å fortelle så mange historier som mulig. Studien viste at jenter husket flere historier tilknyttet hver følelse sammenlignet med gutter, og at jenter raskere husket episoder enn hva gutter gjorde. Alderen tilknyttet det tidligste minne som barna evnet å gjenfortelle var yngre for jenter enn for gutter. Denne studien viste også at jenter klarte å gjenfortelle lengre narrativer enn gutter. Studien viste totaltsett at minner om emosjonelle erfaringer og selvbiografiske minner var bedre utviklet hos jenter sammenlignet med hos gutter (Davis, 1999).

Forskning over to tiår har bekreftet at måten foreldre snakker med barna sine på kan påvirke barnets selvbiografiske utvikling. Foreldre som stiller åpne spørsmål og bruker detaljer i samtale med barn, samt bekrefter barnas bidrag, hjelper barnet med å danne narrativer om tidligere hendelser der barnet tar i bruk flere detaljer (Fivush, 2011; Nuttall et al., 2014).

Studien til Gryzman med fler (2013) gjorde en analyse av allerede eksisterende litteratur og undersøkte med dette måten mødre snakker til barna sine på. Morsrollen spiller en viktig rolle for selvbiografisk hukommelsesutvikling, og Gryzman fant store forskjeller i måten mødre snakker med gutter sammenlignet med jenter. Hovedsakelig anvendes en større andel emosjonell snakk med jenter enn det gjøres med gutter. Det blir brukt flere følelsesord i samtalen mellom mødre (og noen ganger fedre) og døtrene enn mellom mødre (og noen ganger fedre) og sønner. Forskning bekrefter videre at jenter og gutter skiller seg ut i deres selvbiografiske fortellinger når det gjelder mengden rapportert informasjon og hvordan de snakker om følelser (Gryzman & Hudson, 2013).

Måten foreldre snakker ulikt med barna sine på kan ha en innflytelse på barnas selvbiografiske hukommelse. Dette gjennom å lede gutter og jenter til å tenke annerledes på de emosjonelle elementene i en fortelling. Haden med kollegaer (1997) fant i sin studie at mødre inkludere mer informasjon i samtaler med døtrene sine enn med sønnene sine. De så på et uvalg barn i alderen 40 til 70 måneder. De fant at jenter ga flere detaljer enn gutter når de snakket om et minne, og forskjellen økte også her i takt med alderen (Haden et al., 1997).

Til tross for at forskning gjentatte ganger har funnet ulikheter i rapporterte minner hos jenter og gutter, har ikke alle studier av fenomenet funnet forskjeller i mengde og type informasjon barn inkluderer i selvbiografisk hukommelse tilknyttet kjønn (Grysmen & Hudson, 2013). Med denne kunnskapen i tankene er kanskje ikke funnene mine veldig overraskende. Det var imidlertid ikke noe jeg hadde predikert, og det var interessant å finne denne forskjellen knyttet til ulikheten mellom kjønnene i rapportering av generell og spesifikk informasjon.

5.3 Følger dagens praksis forskningsbaserte retningslinjer?

De siste tiårene har fokuset på førskolebarn som vitner hatt en enorm utvikling. Gjennom forskning og praksis er det samlet inn mye kunnskap om førskolebarns forutsetning for å være gode vitner. Denne kunnskapen er samlet i avhørprotokoller som skal tilrettelegge for å ivareta barns vitneutsagn i et avhør, samt sørge for at forklaringen holder en høy standard i juridisk kontekst (Hershkowitz, Orbach, et al., 2012; Lamb et al., 2018; Langballe & Davik, 2017). SA-modellen ble utviklet som følge av et behov for mer forberedelser før selve avhøret og flere pauser. I tillegg var det et sterkt ønske om å fjerne tidsbegrensinger i avhør for å gi barnet rom til å bruke tid til å komme med avsløringer, snakke i sitt tempo og for å slippe av (Langballe & Davik, 2017). Denne studien viser til resultater som tilsier at det per i dag ikke er tilstrekkelig struktur i bruken av ulike spørsmålstyper brukt av avhører. Beskrivelser av SA-modellen og forskningsbaserte anbefalinger om hvilke spørsmålstyper som genererer best og mest nøyaktig narrativer fra førskolebarn blir ikke fulgt (Langballe & Davik, 2017; Politihøgskolen, 2021).

Bruken av åpne spørsmål skal ifølge SA-modellen være dominerende, og direkte og ledende spørsmål skal kun benyttes for å bekrefte informasjon som barnet allerede har redegjort for under avhør. Resultatene i dette utvalget viser det motsatte av retningslinjene presentert i SA-modellen. Det er ikke urimelig å kunne forvente at det omfattende tilbudet om utdanning og trening av avhørere ville gi en gradvis forbedring av kvaliteten på avhørene, men ser i følge mine funn per i dag ikke ut til å være tilfellet. I en rettslig sammenheng vurderes avhør av barn i dag som gode (Johnson et al., 2015), men mine resultater sammen med flere andre studier tilsier noe annet.

Lamb (2016) redegjør for en rekke studier hvor man har undersøkt avhør etter endt kursing

av politiet i avhør av barn, og funnene viser at allerede etter én måned ute i felt opptrådte avhørerne som utrente. Dette kan tyde på at dagens avhørstrening har en begrenset effekt, og at kontinuerlig kursing er nødvendig. Etterutdanning av profesjonelle skaper en illusjon av ekspertise, og slike resultater kan dermed skape en falsk trygghet og kan være misvisende. Det vil si at avhørerne oppfattes av seg selv og andre som eksperter fordi de har den opplæringen og treningen det kreves, samtidig som forskning viser at det er vanskelig å få teori omsatt til praksis (Lamb, 2016).

Spørsmålene som blir stilt i avhør med førskolebarn må være ord og setninger barna kan relatere til og forstå. Avhører må se på hvordan barnet uttrykker seg og hvordan barnet utforsker omgivelsene og oppfører seg i avhørssituasjonen (Langballe & Davik, 2017). Barnet er avhengig av å få anledning og tid til å huske hendelser og prøve å forklare traumatiske og stressende opplevelser. Resultatene i mine funn viser at omkring halvparten av spørsmålene stilt av avhører ikke fikk produktiv respons fra barnet. En mulig forklaring på dette kan være at barnet ikke fikk anledning til å huske hendelsene og ikke fikk tilstrekkelig med tid til å tenke før avhører stilte et nytt spørsmål eller et oppfølgingsspørsmål. Dette er det ikke kontrollert for, men kan være en forklarende faktor for hvorfor kun halvparten av spørsmålene stilt i avhør ble respondert på av barna.

Gode narrative responser fra barna er ofte fremkalt ved hjelp av åpne spørsmålsformuleringer gitt av avhører. Sannsynligheten for å få nøyaktig informasjon fra barnet er større ved bruk av åpne spørsmål enn ved bruk av ledende eller suggestive spørsmål. Ved åpne spørsmål fra avhører påvirkes ikke svaret til barnet. Dette som følge av at barnet ikke presenteres for eller påvirkes til å svare det de tror responsen bør inneholde, men stimuleres til å huske og fortelle fritt fra minnet (Craig et al., 1999; Hershkowitz et al., 2007). Som nevnt ovenfor viste studien til Hershkowitz (2021) at yngre barn viser mer motvilje til å fortelle om overgrep og gjerne trenger lengre tid til å fortelle om hendelsen. Dette fremhever utfordringen avhørerne møter på ved å unngå bruken av ledende, suggestive og ja/nei spørsmål. Desto viktigere er det å bruke åpne spørsmål i møte med førskolebarn for å få frem mer pålitelige og sannsynlige svar på hva som har skjedd. Til tross for at det er forsket mye på at åpne spørsmål øker sjansen for fullstendig og god informasjon fra barna er det også funn som tilsier at åpne spørsmål kan oppleves som problematiske for førskolebarn. Dette er fordi de ikke nødvendigvis forstår

sammenhengen og ikke klarer å forholde seg til intensjonen med spørsmålet (Langballe & Davik, 2017). På en annen side har flere studier vist at barns svar på lukkede og ledende spørsmål ofte fører til ufullstendige og feilaktige svar og er følgelig mindre verdifulle (Langballe & Davik, 2017).

Retningslinjene til SA-modellen legger føringer på at spørsmålene i første fase av avhørene primært skal være åpne spørsmål for å undersøke om barnet forstår denne spørsmålstypen. Avhører skal også teste hv-spørsmål for å se hvordan barnet responderer på dette (Langballe & Davik, 2017). Dersom avhører feiltolker barnets atferd, responser eller følelsesuttrykk kan dette lede til ukorrekte slutninger. Dette kan medføre at avhører etterspør utdyping av den allerede feilaktige fortolkede informasjonen. Responser som «*jeg vet ikke*» eller «*jeg husker ikke*» kan imidlertid indikere at barnet ikke forstår spørsmålet, snarere enn mangel på kunnskap eller evnen til å huske hendelser. Dette kan eksempelvis forekomme når språkbruken er ukjent for barnet (Myklebust, 2017).

I min studie er det ikke kontrollert for i hvilken fase av intervjuet det er stilt åpne spørsmål. Det kan tenkes at avhører i dette tilfellet har fulgt retningslinjene og testet åpne spørsmål på barna i første fase, men som følge av den lave alderen på utvalget responderte ikke barna med en produktiv respons på åpne spørsmål, og faller dermed utenfor mitt datasett. Avhører kan derfor ha benyttet andre type spørsmål som barnet hadde bedre forståelse for, eller fordi barnet ikke responderer som ønsket når det stilles åpne spørsmål. Om barnet ikke forstår et spørsmål kan barnet bli distraheret og miste motivasjon til å fullføre intervjuet (Langballe & Davik, 2017). Dette kan som sagt ikke undersøkes eller kontrolleres for ved bruk av mitt datasett, men er mulige forklarende faktorer på hvorfor andelen åpne spørsmål er mye lavere enn hva retningslinjene for SA-modellen forventer. I en videreføring av undersøkelsen i denne oppgaven kunne det vært interessant å analysere om avhører faktisk tester åpne spørsmål før de begynner med andre spørsmålstyper.

SA-modellen viser til viktigheten av å trygge barnet og at støttende voksne kan gjøre det lettere for barn å snakke om overgrep. Dette krever tid og innebærer tillit og en følelse av trygghet gjennom hele avhørsforløpet (Langballe & Davik, 2017). Svarresponsen til barna sett i sammenheng med fasilitatorer brukt av avhører er relativt høy. Fasilitatorer ser ut til å være

med på å trygge barnet og mye tyder på at en slik sosial støtte, der avhører hele veien kommer med små bekræftelser samtidig som barnet snakker (f.eks., «*mhm*»), hjelper barnet til å fortelle. Med dette funnet kan man anta at avhørerne mestrer det å gi barnet sosial støtte underveis i avhøret, og derav er SA-modellens retningslinjer for å trygge barnet fulgt.

6. Begrensninger

Utvalget i denne studien er begrenset når det kommer til antall avhør inkludert ($N = 21$). Funnene må sees i lys av begrensningene og at det lave utvalget øker usikkerheten rundt å generalisere funnene til populasjonen. Utvalget er også delt inn i flere mindre grupper; spørsmål og respons, produktive responser, generell vs. spesifikk informasjon, kjønn og alder. Denne inndelingen gjør utvalget i hver gruppe lav, noe som igjen gjør det vanskelig å generalisere funnene til populasjonen. Det er imidlertid interessante funn som kan indikere hvordan et større utvalg ville sett ut, tatt usikkerhetene i betraktning.

Det foreligger ingen informasjon som forteller om barnet har kommet med en avsløring om vold og/eller seksuelle overgrep i denne studien. Følgelig kan det ikke kontrolleres for om den generelle eller spesifikke informasjonen barnet har kommet med, faktisk avdekker om overgrep har funnet sted eller ikke. Denne studien har kun sett på tilfellene der barnet svarer produktivt. Det er ikke tatt hensyn til ikke produktive responser og dens mulige effekt i avhørene. Det er heller ikke informasjon om overgriper er familiær eller ikke, noe som har vist seg i forskning og kunne utgjøre en forskjell i barnets svarresponser og rapporteringer (Hershkowitz et al., 2021). Det er ikke kontrollert for hvor lang tid det har gått fra den faktiske mistenkte hendelsen fant sted og fram til barnet er inne til avhør. Dette kan tenkes å ha påvirkning på svarene da hukommelsen er bedre for hendelser i nær tid enn i fjernere tid. Avhør i saker der det foreligger mistanke om seksuelle overgrep skal foretas innen tre uker etter anmeldelsesdato, og i enkelte saker er fristen kortere (Farstad, u.å.). Studien kontrollerer heller ikke for lengden på det enkelte avhør, noe som kan tenkes å påvirke barnets rapporteringer i avhøret.

Videre foreligger det ingen informasjon om avhørers erfaringer knyttet til å avhøre førskolebarn utsatt for vold og/eller seksuelle overgrep, utover den nødvendige etterutdannelsen beskrevet tidligere i oppgaven. Det kan tenkes at dette også kan være en faktor som påvirker hvordan avhøret blir gjennomført, hvor erfaring, avhøres tanker og meninger rundt avhørspraksis kan påvirke den enkelte avhørers beslutningstaking i avhør. Det er verdt å merke seg at siden jeg i min studie ikke har kunnet kontrollere for faktorer nevnt i dette kapitlet må det kunne sees på som en begrensning for resultatet.

7. Oppsummering og konklusjon

Denne oppgaven hadde som formål å finne ut hvilke spørsmålstyper i avhør av førskolebarn som bidrar til generell og spesifikk informasjon i besvarelsen fra barna der det foreligger mistanke om, eller der barnet er utsatt for vold og/eller seksuelle overgrep. Dette er den første studien som har analysert førskolebarns responser knyttet til hvilken type informasjon de gir i reelle avhør. I denne studien ble fant jeg at avhører bruker få åpne spørsmål i samtale med førskolebarn. Andelen lukkede og suggestive spørsmål var høyest representert av spørsmålstyper brukt av avhører. Fasilitatorer var også hyppig brukt, og analysene viser at barna responderte godt på dette. Imidlertid tyder bruken av få åpne spørsmål og mange tvungne valg og suggestive spørsmål på at politiet ikke mestrer å overføre teori og bruken av SA-modellen til praksis. Andelen åpne spørsmål er enda for lav, og andelen direkte og lukkede spørsmål er for høy. Av alle spørsmålene stilt av avhører var det under halvparten som ble respondert på med en generell eller spesifikk respons fra barnet. Barna responderte flest ganger på direkte spørsmål og fasilitatorer fra avhører. Generell informasjon var betydelig høyere enn spesifikk informasjon og det var en forskjell mellom kjønn. Jenter ga en høyere andel generell og spesifikk informasjon enn gutter. Gutter hadde svært liten andel spesifikk informasjon. Det var også en forskjell i alder der de eldste barna rapportere spesifikk informasjon flere ganger enn de yngre barna. De yngste barna rapporterte mest generell informasjon og lite spesifikk informasjon.

Jeg håper mine funn i denne studien kan inspirere til ytterligere studier og mer forskning og kunnskap rundt hva slags type informasjon man kan forvente at førskolebarn gir. Avhør av førskolebarn er en kompleks prosess, der det er mange faktorer som spiller inn for å innhente best og mest mulig informasjon fra førskolebarn utsatt for vold og/eller seksuelle overgrep.

8. Fremtidig forskning

Denne oppgaven konkluderte med at det er en forskjell på informasjonen jenter og gutter rapporterer. Jenter har betydelige høyere andel generell og spesifikk informasjon i avhør enn gutter. Det er interessant å se på om andel informasjon fra barna henger sammen med avsløringer om overgrep, og hvorvidt jenter i større grad avdekker overgrep sammenlignet med gutter. Forskning indikerer at barn, og da spesielt yngre barn, trenger mer tid på å komme med en avsløring om vold og/eller seksuelle overgrep, og at trygghet er en absolutt faktor. Det ble vist i forskning at det kan være lønnsomt å avhøre barnet i et oppfølgingsintervju. I mitt utvalg fantes det ingen informasjon om avhøret var første og eneste avhør, eller om det var et oppfølgingsavhør. Det ville vært interessant å undersøke videre om det er en forskjell i mengden generell og spesifikk informasjon i første avhør av barnet sammenlignet med et senere avhør.

Videre kunne det vært interessant å se på hvor mange av de åpne spørsmålene stilt i avhør med førskolebarn som er falske. Funnene til Henderson med fler (2020) gjorde meg nysgjerrig på nettopp dette. Hvorvidt falske åpne spørsmål kan påvirke andelen generell og spesifikk informasjon er et område som kan utforskes videre. I tillegg ville det i et utviklingsperspektiv vært interessant å se på om det stilles flere falske åpne spørsmål til de yngste førskolebarna sammenliknet med de litt eldre barna.

Til slutt kunne det vært interessant å se videre på forskjellen i større utvalg av ulike aldersgrupper av førskolebarn når det kommer til spørsmålstyper stilt i avhør og om det utgjorde en vesentlig forskjell i type informasjon som ble generert fra barnet. Dette er noe jeg veldig gjerne også kunne tenke meg å undersøke mer kvalitativt i fremtiden.

Referanser

- Alexander, K. W., Quas, J. A., Goodman, G. S., Ghetti, S., Edelstein, R. S., Redlich, A. D., Cordon, I. M., & Jones, D. P. H. (2005). Traumatic Impact Predicts Long-Term Memory for Documented Child Sexual Abuse. *Psychological Science*, *16*(1), 33–40. <https://doi.org/10.1111/j.0956-7976.2005.00777.x>
- Anda, R. F., Felitti, V. J., Bremner, J. D., Walker, J. D., Whitfield, Ch., Perry, B. D., Dube, Sh. R., & Giles, W. H. (2006). The enduring effects of abuse and related adverse experiences in childhood: A convergence of evidence from neurobiology and epidemiology. *European Archives of Psychiatry and Clinical Neuroscience*, *256*(3), 174–186. <https://doi.org/10.1007/s00406-005-0624-4>
- Augusti, E.-M., & Hafstad, G. S. (2019). *Ungdoms erfaringer med vold og overgrep i oppveksten: En nasjonal undersøkelse av ungdom i alderen 12 til 16 år*. NKVTS. <https://www.nkvts.no/rapport/ungdoms-erfaringer-med-vold-og-overgrep-i-oppveksten-en-nasjonal-undersokelse-av-ungdom-i-alderen-12-til-16-ar/>
- Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet. (2021, februar 10). *Vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom* [Redaksjonellartikkel]. Regjeringen.no; regjeringen.no. <https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/innsiktsartikler/bekjemper-vold-og-seksuelle-overgrep-mot-barn-og-ungdom/id2398050/>
- Bauer, P. J. (2015). Development of episodic and autobiographical memory: The importance of remembering forgetting. *Developmental Review*, *38*, 146–166. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2015.07.011>
- Bauer, P. J., & Fivush, R. (2010). Context and consequences of autobiographical memory development. *Cognitive Development*, *25*(4), 303–308. <https://doi.org/10.1016/j.cogdev.2010.08.001>
- Bauer, P. J., Wiebe, S. A., Carver, L. J., Waters, J. M., & Nelson, C. A. (2003). Developments in Long-Term Explicit Memory Late in the First Year of Life: Behavioral and Electrophysiological Indices. *Psychological Science*, *14*(6), 629–635. https://doi.org/10.1046/j.0956-7976.2003.psci_1476.x
- Baugerud, G. A., & Augusti, E. (2016). Utviklingspsykologisk kunnskap er relevant for hvordan omsorgsplasseringer gjennomføres. *Tidsskriftet Norges barnevern*, *92*(03–04), 290–302. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1838-2016-03-04-12>
- Baugerud, G. A., & Johnson, M. S. (2017). The NICHD Protocol: Guide to Follow

- Recommended Investigative Interview Practices at the Barnahus? I S. Johansson, K. Stefansen, E. Bakketeig, & A. Kaldal (Red.), *Collaborating Against Child Abuse* (s. 121–143). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-58388-4_6
- Baugerud, G. A., Magnussen, S., & Melinder, A. (2014). High accuracy but low consistency in children's long-term recall of a real-life stressful event. *Journal of Experimental Child Psychology*, *126*, 357–368. <https://doi.org/10.1016/j.jecp.2014.05.009>
- Baugerud, G., Johnson, M. S., Hansen, H. B. G., Magnussen, S., & Lamb, M. E. (2020). Forensic interviews with preschool children: An analysis of extended interviews in Norway (2015–2017). *Applied Cognitive Psychology*, *34*(3), 654–663. <https://doi.org/10.1002/acp.3647>
- Baugerud, G., Johnson, M. S., Hansen, H. B. G., Magnussen, S., & Lamb, M. E. (2021). Portraits in straw: A reply to Melinder et al. (2020). *Applied Cognitive Psychology*, *35*(2), 570–573. <https://doi.org/10.1002/acp.3791>
- Blasbalg, U., Hershkowitz, I., Lamb, M. E., & Karni-Visel, Y. (2020). Adherence to the Revised NICHD Protocol recommendations for conducting repeated supportive interviews is associated with the likelihood that children will allege abuse. *Psychology, Public Policy, and Law*. <https://doi.org/10.1037/law0000295>
- Brown, D. A., Lamb, M. E., Lewis, C., Pipe, M.-E., Orbach, Y., & Wolfman, M. (2013). The NICHD Investigative Interview Protocol: An analogue study. *Journal of Experimental Psychology: Applied*, *19*(4), 367–382. <https://doi.org/10.1037/a0035143>
- Ceci, S. J., Huffman, M. L. C., Smith, E., & Loftus, E. F. (1994). Repeatedly Thinking about a Non-event: Source Misattributions among Preschoolers. *Consciousness and Cognition*, *3*(3–4), 388–407. <https://doi.org/10.1006/ccog.1994.1022>
- Christiansen, Ø., & Kojan, B. H. (2016). *Beslutninger i barnevernet*. Universitetsforlaget.
- Clausen, S.-E., & Valset, K. (2012). *Spedbarn og småbarn med tiltak fra barnevernet 1995–2008: Utbredelse av omsorgssvikt og risikofaktorer*. Tidsskrift for Norsk psykologforening. <https://psykologtidsskriftet.no/fagartikkel/2012/07/spedbarn-og-smabarn-med-tiltak-fra-barnevernet-1995-2008-utbredelse-av>
- Connolly, D. A., & Gordon, H. M. (2014). Can order of general and specific memory prompts help children to recall an instance of a repeated event that was different from the others? *Psychology, Crime & Law*, *20*(9), 852–864.

- <https://doi.org/10.1080/1068316X.2014.885969>
- Craig, R. A., Scheibe, R., Raskin, D. C., Kircher, J. C., & Dodd, D. H. (1999). Interviewer Questions and Content Analysis of Children's Statements of Sexual Abuse. *Applied Developmental Science, 3*(2), 77–85. https://doi.org/10.1207/s1532480xads0302_2
- Cyr, M., & Lamb, M. E. (2009). Assessing the effectiveness of the NICHD investigative interview Protocol when interviewing French-speaking alleged victims of child sexual abuse in Quebec. *Child Abuse & Neglect, 33*(5), 257–268. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2008.04.002>
- Davik, T., & Langballe, Å. (2013). «Du får bare gjøre så godt du kan» – utfordringer og dilemmaer ved avhør av barn i førskolealder. *Lov og Rett, 52*(01), 3–20. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3061-2013-01-02>
- Davis, P. J. (1999). Gender differences in autobiographical memory for childhood emotional experiences. *Journal of Personality and Social Psychology, 76*(3), 498–510. <https://doi.org/10.1037//0022-3514.76.3.498>
- De nasjonale forskningsetiske komiteene. (2006). Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi. I *Norbok*. Forskningsetiske komiteer. https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2011092708069
- Eisen, M. L., Goodman, G. S., Qin, J., Davis, S., & Crayton, J. (2007). Maltreated children's memory: Accuracy, suggestibility, and psychopathology. *Developmental Psychology, 43*(6), 1275–1294. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.43.6.1275>
- Eisen, M. L., Qin, J., Goodman, G. S., & Davis, S. L. (2002). Memory and suggestibility in maltreated children: Age, stress arousal, dissociation, and psychopathology. *Journal of Experimental Child Psychology, 83*(3), 167–212. [https://doi.org/10.1016/S0022-0965\(02\)00126-1](https://doi.org/10.1016/S0022-0965(02)00126-1)
- Faller, K. C., Cordisco-Steele, L., & Nelson-Gardell, D. (2010). Allegations of Sexual Abuse of a Child: What to Do When a Single Forensic Interview Isn't Enough. *Journal of Child Sexual Abuse, 19*(5), 572–589. <https://doi.org/10.1080/10538712.2010.511985>
- Farstad, A. L. (u.å.). *Vanlig saksgang fra anmeldelse til avhør | Statens Barnehus*. Hentet 4. mai 2021, fra <https://www.statensbarnehus.no/barnehus/statens-barnehus-kristiansand/vanlig-saksgang-fra-anmeldelse-til-avhoer/>
- Field, N. P., Classen, C., Butler, L. D., Koopman, C., Zarcone, J., & Spiegel, D. (2001). Revictimization and information processing in women survivors of childhood sexual

- abuse. *Journal of Anxiety Disorders*, 15(5), 459–469. [https://doi.org/10.1016/S0887-6185\(01\)00076-7](https://doi.org/10.1016/S0887-6185(01)00076-7)
- Fivush, R. (2011). The Development of Autobiographical Memory. *Annual Review of Psychology*, 62(1), 559–582. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.121208.131702>
- FN-sambandet. (2020). *Barnekonvensjonen*. <https://www.fn.no/om-fn/avtaler/menneskerettigheter/barnekonvensjonen>
- Forskrift om tilrettelagte avhør. (2015). Forskrift om avhør av barn og andre særlig sårbare fornærmede og vitner (FOR-2015-09-24-1098). Lovdata. <https://lovdata.no/LTI/forskrift/2015-09-24-1098/§2>
- Forskrift om tilrettelagte avhør. (2105). Forskrift om avhør av barn og andre særlige fornærmede og vitner (FOR-2015-09-24-1098). Lovdata. <https://lovdata.no/LTI/forskrift/2015-09-24-1098/§4>
- Gaensbauer, T. J. (2002). Rrepresentations of trauma in infancy: Clinical and theoretical implications for the understanding of early memory. *Infant Mental Health Journal*, 23(3), 259–277. <https://doi.org/10.1002/imhj.10020>
- Gamst, K. M. T. (2017). *Profesjonelle barnesamtaler: Å ta barn på alvor*. Universitetsforl.
- Gamst, K. T. (2011). *Profesjonelle barnesamtaler å ta barn på alvor*. Universitetsforl.
- Goodman, G. S., & Melinder, A. (2007). Child witness research and forensic interviews of young children: A review. *Legal and Criminological Psychology*, 12(1), 1–19. <https://doi.org/10.1348/135532506X156620>
- Goodman, G. S., Ogle, C. M., McWilliams, K., Narr, R. K., & Paz-Alonso, P. M. (2013). Memory Development in the Forensic Context. I P. J. Bauer & R. Fivush (Red.), *The Wiley Handbook on the Development of Children's Memory* (s. 920–941). John Wiley & Sons Ltd. <https://doi.org/10.1002/9781118597705.ch39>
- Goodman, G. S., & Reed, R. S. (1986). Age Differences in Eyewitness Testimony. *Law and Human Behavior*, 10(4), 317–332.
- Grysmann, A., & Hudson, J. A. (2013). Gender differences in autobiographical memory: Developmental and methodological considerations. *Developmental Review*, 33, 239–272.
- Gülgöz, S., & Gelman, S. A. (2015). Children's recall of generic and specific labels regarding animals and people. *Cognitive Development*, 33, 84–98. <https://doi.org/10.1016/j.cogdev.2014.05.002>

- Haden, C. A., Haine, R. A., & Fivush, R. (1997). Developing narrative structure in parent–child reminiscing across the preschool years. *Developmental Psychology*, 33(2), 295–307. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.33.2.295>
- Hart, S. (2011). *Den følsomme hjernen hjernens utvikling gjennom tilknytning og samhörighetsbånd*. Gyldendal akademisk.
- Helstrup, T. (2020). Suggestjon. I *Store norske leksikon*. <http://snl.no/suggestjon>
- Henderson, H. M., Russo, N., & Lyon, T. D. (2020). Forensic Interviewers' Difficulty With Invitations: Faux Invitations and Negative Recasting. *Child Maltreatment*, 25(3), 363–372. <https://doi.org/10.1177/1077559519895593>
- Hershkowitz, I., Fisher, S., Lamb, M. E., & Horowitz, D. (2007). Improving credibility assessment in child sexual abuse allegations: The role of the NICHD investigative interview protocol. *Child Abuse & Neglect*, 31(2), 99–110. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2006.09.005>
- Hershkowitz, I., Lamb, M. E., Blasbalg, U., & Karni-Visel, Y. (2021). The dynamics of two-session interviews with suspected victims of abuse who are reluctant to make allegations. *Cambridge University Press*, 1–9. <https://doi.org/10.1017/S0954579420001820>
- Hershkowitz, I., Lamb, M. E., Orbach, Y., Katz, C., & Horowitz, D. (2012). The Development of Communicative and Narrative Skills Among Preschoolers: Lessons From Forensic Interviews About Child Abuse: **Communicative Skills Among Preschoolers**. *Child Development*, 83(2), 611–622. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2011.01704.x>
- Hershkowitz, I., Orbach, Y., Lamb, M. E., Katz, C., & Horowitz, D. (2012). The Development of Communicative and Narrative Skills Among Preschoolers: Lessons From Forensic Interviews About Child Abuse. *Child Development*, 83(2), 611–622.
- Heskestad, S. (2001). Mistet og funnet – minner om seksuelle overgrep i barndommen. *Tidsskrift for Den norske legeforening*. <https://tidsskriftet.no/2001/08/aktuelt-problem/mistet-og-funnet-minner-om-seksuelle-overgrep-i-barndommen>
- Howe, M. (2003). When autobiographical memory begins. *Developmental Review*, 23(4), 471–494. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2003.09.001>
- Howe, M. L. (Red.). (2008). *Stress, trauma, and children's memory development: Neurobiological, cognitive, clinical, and legal perspectives*. Oxford University Press.

- Howe, M. L. (2019). Unravelling the nature of early (autobiographical) memory. *Memory*, 27(1), 115–121. <https://doi.org/10.1080/09658211.2019.1537140>
- Howie, P., Nash, L., Kurukulasuriya, N., & Bowman, A. (2012). Children's event reports: Factors affecting responses to repeated questions in vignette scenarios and event recall interviews: *Repeated questions in children's event recall*. *British Journal of Developmental Psychology*, 30(4), 550–568. <https://doi.org/10.1111/j.2044-835X.2011.02064.x>
- Johnson, M., Magnussen, S., Thoresen, C., Lønnum, K., Burrell, L. V., & Melinder, A. (2015). Best Practice Recommendations Still Fail to Result in Action: A National 10-Year Follow-up Study of Investigative Interviews in CSA Cases: Follow-up study of investigative interviews. *Applied Cognitive Psychology*, 29(5), 661–668. <https://doi.org/10.1002/acp.3147>
- Karlsen, P. J. (2005). *Hva skal vi med arbeidshukommelse?* Tidsskrift for Norsk psykologforening. <https://psykologtidsskriftet.no/redaksjonelt/2005/03/hva-skal-vi-med-arbeidshukommelse>
- Kulkofsky, S., & Klemfuss, J. Z. (2008). What the stories children tell can tell about their memory: Narrative skill and young children's suggestibility. *Developmental Psychology*, 44(5), 1442–1456. <https://doi.org/10.1037/a0012849>
- La Rooy, D., Brubacher, S. P., Aromäki-Stratos, A., Cyr, M., Hershkowitz, I., Korkman, J., Myklebust, T., Naka, M., Peixoto, C. E., Roberts, K. P., Stewart, H., & Lamb, M. E. (2015). The NICHD protocol: A review of an internationally-used evidence-based tool for training child forensic interviewers. *Journal of Criminological Research, Policy and Practice*, 1(2), 76–89. <https://doi.org/10.1108/JCRPP-01-2015-0001>
- La Rooy, D., & Lamb, M. E. (2011). The development of memory in childhood. I M. E. Lamb, D. J. La Rooy, L. C. Malloy, & C. Katz (Red.), *Children's testimony: A handbook of psychological research and forensic practice* (s. 49-68). New York, NY: Wiley-Backwell.
- Lamb, M. E. (2016). Difficulties translating research on forensic interview practices to practitioners: Finding water, leading horses, but can we get them to drink? *American Psychologist*, 71(8), 710–718. <https://doi.org/10.1037/amp0000039>
- Lamb, M. E., Brown, D. A., & Hershkowitz, I. (2018). *Tell me what happened: Questioning children about abuse* (Second Edition). Wiley.

- Lamb, M. E., Orbach, Y., Hershkowitz, I., Esplin, P. W., & Horowitz, D. (2007). A structured forensic interview protocol improves the quality and informativeness of investigative interviews with children: A review of research using the NICHD Investigative Interview Protocol. *Child Abuse & Neglect*, *31*(11–12), 1201–1231.
<https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2007.03.021>
- Lamb, M. E., Sternberg, K. J., & Esplin, P. W. (1998). Conducting investigative interviews of alleged sexual abuse victims. *Child Abuse & Neglect*, *22*(8), 813–823.
[https://doi.org/10.1016/S0145-2134\(98\)00056-8](https://doi.org/10.1016/S0145-2134(98)00056-8)
- Lamb, M. E., Sternberg, K. J., Orbach, Y., Esplin, P. W., Stewart, H., & Mitchell, S. (2003). Age differences in young children's responses to open-ended invitations in the course of forensic interviews. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, *71*(5), 926–934. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.71.5.926>
- Lamb, M., Hershkowitz, I., & Sternberg, K. J. (1996). Effects of Investigative Utterance Types on Israeli Children's Responses. *International Journal of Behavioral Development*, *19*, 627–638. <https://doi.org/10.1080/016502596385721>
- Langballe, Å., & Davik, T. (2017). Sequential Interviews with Preschool Children in Norwegian Barnahus. I *Collaborating Against Child Abuse* (s. 165–183). Springer International Publishing.
- Leslie, S.-J., & Gelman, S. A. (2012). Quantified statements are recalled as generics: Evidence from preschool children and adults. *Cognitive Psychology*, *64*, 186–214.
- Leydesdorff, S., Passerini, L., & Thompson, P. (Red.). (2005). *Gender & memory*. Transaction Publishers.
- Lyon, T. D. (2002). Applying Suggestibility Research to the Real World: The Case of Repeated Questions. *Law and Contemporary Problems*, *65*(1), 97.
<https://doi.org/10.2307/1192367>
- Magnussen, S. (2017). *Vitnepsykologi 2.0*. Abstrakt forlag AS.
- Malt, U. (2019). Suggestibilitet. I *Store norske leksikon*. <http://snl.no/suggestibilitet>
- Menneskerettsloven. (1989). Lov om styring av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (LOV-1989-05-21-30). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/1999-05-21-30/bkn/a12>
- Menneskerettsloven. (1989). Lov om styring av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (LOV-1989-05-21-30). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/1999-05-21-30/bkn/a19>
- Miller, G. A. (1994). The magical number seven, plus or minus two: Some limits on our

- capacity for processing information. *Psychological Review*, 101(2), 343–352.
<https://doi.org/10.1037/0033-295X.101.2.343>
- Moe, V., Slinning, K., & Hansen, M. B. (2012). *Håndbok i sped- og småbarns psykiske helse*. Gyldendal Akademisk.
- Myklebust, T. (2017). The Nordic Model of Handling Children’s Testimonies. I S. Johansson, K. Stefansen, E. Bakketeig, & A. Kaldal (Red.), *Collaborating Against Child Abuse* (s. 97–119). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-58388-4_5
- Newlin, C., Steele, L. C., Chamberlin, A., Anderson, J., Kenniston, J., Russell, A., Stewart, H., & Vaughan-Eden, V. (2015). Child Forensic Interviewing: Best Practices. *Juvenile Justice and Delinquency Prevention*, 20.
- Nuttall, A. K., Valentino, K., Comas, M., McNeill, A. T., & Stey, P. C. (2014). Autobiographical memory specificity among preschool-aged children. *Developmental Psychology*, 50(7), 1963–1972. <https://doi.org/10.1037/a0036988>
- Ogle, Christian M., Block, S. D., Harries, L. S., Culver, M., Augusti, E.-M., Timmer, S., Urquiza, A., & Goodman, G. S. (2008). Accuracy and Specificity of Autobiographical Memory in Childhood Trauma Victims. I *Stress, Trauma, and Children’s Memory Development*. Oxford University Press.
- Ogle, Christin M., Block, S. D., Harris, L. S., Goodman, G. S., Pineda, A., Timmer, S., Urquiza, A., & Saywitz, K. J. (2013). Autobiographical memory specificity in child sexual abuse victims. *Development and Psychopathology*, 25(2), 321–332.
<https://doi.org/10.1017/S0954579412001083>
- Orbach, Y., & Lamb, M. E. (2007). Young Children’s References to Temporal Attributes of Allegedly Experienced Events in the Course of Forensic Interviews. *Child Development*, 78(4), 1100–1120. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2007.01055.x>
- Politihøgskolen. (2021). *Tilrettelagte avhør av særlig sårbare personer*.
<https://www.politihogskolen.no/etter-videreutdanning/etterforskning-kriminalteknikk/tilrettelagte-avhor-sarlig-sarbare-personer/>
- Pollak, S. D., & Tolley-Schell, S. A. (2003). Selective attention to facial emotion in physically abused children. *Journal of Abnormal Psychology*, 112(3), 323–338.
<https://doi.org/10.1037/0021-843X.112.3.323>
- Pollak, S. D., Vardi, S., Putzer Bechner, A. M., & Curtin, J. J. (2005). Physically Abused

- Children's Regulation of Attention in Response to Hostility. *Child Development*, 76(5), 968–977. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2005.00890.x>
- Powell, M. B., Guadagno, B., & Benson, M. (2016). Improving child investigative interviewer performance through computer-based learning activities. *Policing and Society*, 26(4), 365–374. <https://doi.org/10.1080/10439463.2014.942850>
- Risjord, M. W. (2014). *Philosophy of social science: A contemporary introduction*. Routledge, Taylor & Francis Group.
- Rooy, D. J. L., Malloy, L. C., & Lamb, M. E. (2011). The development of memory in childhood. I *Children's testimony: A handbook of psychological research and forensic practice* (s. 49–68). Wiley-Blackwell.
- Saywitz, K. J., Lyon, T. D., & Goodman, G. S. (2017). When Interviewing Children: A Review and Update. I *APSAC Handbook on Child Maltreatment*. Center for Law and Social Science.
- Schneider, L., Price, H. L., Roberts, K. P., & Hedrick, A. M. (2011). Children's episodic and generic reports of alleged abuse. *Applied Cognitive Psychology*, 25(6), 862–870. <https://doi.org/10.1002/acp.1759>
- Skinlo, I. H. (2008, oktober 15). *Hva er hukommelse?* NRK. https://www.nrk.no/viten/hva-er-hukommelse_-1.6262807
- Sternberg, K. J., Lamb, M. E., Orbach, Y., Esplin, P. W., & Mitchell, S. (2001). Use of a structured investigative protocol enhances young children's responses to free-recall prompts in the course of forensic interviews. *Journal of Applied Psychology*, 86(5), 997–1005. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.86.5.997>
- Straffeloven. 2005. Lov om straff (LOV-2005-05-20-28). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/2005-05-20-28>
- Thoresen, C., LØnnum, K., Melinder, A., Stridbeck, U., & Magnussen, S. (2006). Theory and practice in interviewing young children: A study of Norwegian police interviews 1985–2002. *Psychology, Crime & Law*, 12(6), 629–640. <https://doi.org/10.1080/10683160500350546>
- Vanderveren, E., Bijttebier, P., & Hermans, D. (2017). The Importance of Memory Specificity and Memory Coherence for the Self: Linking Two Characteristics of Autobiographical Memory. *Frontiers in Psychology*, 8, 2250. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.02250>

Westcott, H. L., & Kynan, S. (2004). The application of a 'story-telling' framework to investigative interviews for suspected child sexual abuse. *Legal and Criminological Psychology*, 9(1), 37–56. <https://doi.org/10.1348/135532504322776843>